

Agencija za
strukovno obrazovanje
i obrazovanje odraslih

10. Međunarodna znanstveno-stručna konferencija
o obrazovanju odraslih

PERSPEKTIVE RAZVOJA OBRAZOVANJA ODRASLIH U SLJEDEĆEM DESETLJEĆU

10th International Scientific-Professional Conference
on Adult Education

PERSPECTIVES FOR THE DEVELOPMENT OF ADULT EDUCATION IN THE UPCOMING DECADE

ESF+
Učinkoviti ljudski
potencijali

**Sufinancira
Europska unija**

Daljnji razvoj sustava osiguravanja
kvalitete u obrazovanju odraslih
i podizanje svijesti o važnosti
cjeloživotnog učenja

ZBORNIK SAŽETAKA

Nakladnik:

Agencija za strukovno obrazovanje i
obrazovanje odraslih
Garićgradska ulica 18, 10000 Zagreb,
Hrvatska
+385 1 6274666
ured@asoo.hr
www.asoo.hr

Za nakladnika:

Mile Živčić, ravnatelj

Urednici:

Višnja Rajić
Dražen Maksimović

Lektura:

Snježana Zbukvić Ožbolt

Grafička priprema:

STUDIO HS INTERNET d.o.o.

Tisak:

I.T.- GRAF d.o.o.

Naklada:

300

Zagreb, veljača 2025.

Izrada publikacije sufinancirana je iz ESF+ projekta *Daljnji razvoj sustava osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih i podizanje svijesti o važnosti cjeloživotnog učenja.*

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

Recenzenti:

prof. dr. sc. Aleksandra Pejatović, Sveučilište u Beogradu, Filozofski fakultet, Srbija

doc. dr. sc. Amina Isanović Hadžiomerović, Sveučilište u Sarajevu, Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina

prof. dr. sc. Anita Zovko, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Hrvatska

izv. prof. dr. sc. Barbara Šteh, Sveučilište u Ljubljani, Filozofski fakultet, Slovenija

izv. prof. dr. sc. Goran Lapat, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Hrvatska

prof. dr. sc. Hadži Živorad Milenović, Sveučilište u Prištini – Kosovskoj Mitrovici, Učiteljski fakultet

izv. prof. dr. sc. Ivan Markić, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Hrvatska

prof. dr. sc. Ivana Batarelo Kokić, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Hrvatska

dr. sc. Ivana Krešić Klaucke, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Hrvatska

doc. dr. sc. Jadranka Herceg, Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“, Hrvatska

prof. dr. sc. Jasminka Zloković, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Hrvatska

prof. dr. sc. Jelena Stamatović, Sveučilište u Kragujevcu, Pedagoški fakultet u Užicu, Srbija

prof. dr. sc. Kornelija Mrnjaus, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Hrvatska

Mgr. et Mgr., Ph.D. Lenka Kamanová, Mendel University in Brno, Institute of Lifelong Learning, Češka

doc. dr. sc. Maja Maksimović, Sveučilište u Beogradu, Filozofski fakultet, Srbija

prof. dr. sc. Marko Radovan, Sveučilište u Ljubljani, Filozofski fakultet, Slovenija

izv. prof. dr. sc. Renata Jukić, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Hrvatska

prof. dr. sc. Sofija Vrcelj, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Hrvatska

izv. prof. dr. sc. Višnja Rajić, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Hrvatska

prof. dr. sc. Žana Bojović, Sveučilište u Kragujevcu, Pedagoški fakultet u Užicu, Srbija

Sadržaj

Uvodnik.....	7
--------------	---

Sažetci radova

Tihomir Žiljak

Oblikovanje koncep(a)ta cjeloživotnog učenja	10
Concept stretching of lifelong learning	11

Carina Klement

Učenje i obrazovanje odraslih na mikrorazini: fokusiranje na stvarne životne uvjete i njihove društveno-političke učinke.....	12
Adult Learning and Education on a micro-level: focusing on real living conditions and their socio-political effects.....	13

Anita Zovko

Obrazovanje odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja - pogled iznutra.....	14
Adult education in the context of lifelong learning - a view from the inside.....	15

Borut Mikulec

Regulacija i upravljanje sustavom učenja odraslih u Sloveniji	16
Regulation and governance of adult learning system in Slovenia.....	17

Amina Isanović Hadžiomerović

Samovrednovanja u organizacijama za obrazovanje odraslih	18
Self-evaluation in adult education organizations.....	19

Urška Gruden i Meta Furlan

Kvaliteta obrazovanja starijih odraslih osoba: slučaj Sveučilišta u Ljubljani	20
Quality in Education for Older Adults: The Case of the University of Ljubljana	21

Jana Mali i Anže Štrancar

Mogućnosti i izazovi za međugeneracijsko učenje u stvaranju fakulteta prilagođenog godinama.....	22
Opportunities and Challenges for Intergenerational Learning in Creating an Age-friendly Faculty	23

Teja Dušak, Monika Šparl i Violetta Bottazzo

Socijalna inovacija za međugeneracijsko učenje: projekt FACE 24

Social Innovation for Intergenerational Learning: The FACE Project 25

Barbara Samaluk

Kako nejednakosti oblikuju suvremene prijelaze iz obrazovanja u posao 26

How inequalities shape contemporary education-to-work transitions 27

Siniša Kušić i Laura Lacković

Komparativna analiza modela financiranja u obrazovanju odraslih 28

Comparative Analysis of Financing Models in Adult Education 29

Višnja Rajić i Morana Koludrović

Motivacija nastavnika u obrazovanju odraslih 30

Motivation of teachers in adult education 31

Dario Pavić i Iva Černja Rajter

Samoeфикаsnost kao odrednica digitalne pismenosti: slučaj polaznika programa
obrazovanja odraslih u Hrvatskoj 32

Self-efficacy as a determinant of digital literacy: a case of participants of adult education
programs in Croatia 33

Lejla Osmić i Sandra Bjelan

Efekti neformalnih programa obrazovanja na unaprjeđenje životnih vještina
i kvalitete iskustva studiranja 34

The effects of non-formal learning programs on the improvement of life
skills and the quality of the study experience 35

Zlatka Gregorović Belaić

Značaj profesionalnog usmjeravanja u obrazovanju odraslih za smanjenje
socijalne isključenosti 36

The significance of professional orientation in adult education for reduction
of social exclusion 37

Lejla Kafedžić i Snježana Šušnjara

Obrazovanje osoba s invaliditetom na tercijarnoj razini 38

Education of persons with disabilities at the tertiary level 39

Ksenija Vujčić i Morana Koludrović

Učenje na radnom mjestu: kvaliteta i korisnost andragoških radionica u usavršavanju policijskih službenika za nastavničku ulogu	40
Workplace learning: the quality and usefulness of andragogic workshops in the training of police officers for the teaching role	41

Andrija Kozina i Mario Pasler

Obuka kao stup profesionalnog vojnog obrazovanja	42
Training as a pillar of professional military education	43

Vedrana Šimunić Rod i Goran Lapat

Povezanost stresa i napredovanja kao jednog od aspekata zadovoljstva poslom	44
The connection between stress and advancement as one of the aspects of job satisfaction	45

Prikazi stručnih radionica

Itana Bukovac

Pristup programima obrazovanja odraslih – primjeri iz prakse	48
--	----

Dražen Maksimović i Goran Švast

Utjecaj osiguravanja kvalitete obrazovanja odraslih na planiranje i održivost razvoja u sljedećem periodu	52
--	----

Ivana Krešić Klaucke

Izrada programa vrednovanja	58
-----------------------------------	----

Irena Bačelić

Vaučeri kao model održivosti obrazovanja odraslih	61
---	----

Mirela Glavota

Izazovi i mogućnosti financiranja obrazovanja odraslih	63
--	----

Snježana Zbukvić Ožbolt

Pismenost kao ključna kompetencija u obrazovanju odraslih	66
---	----

Uvodnik

Hrvatsko andragoško društvo nastavlja svoju tradiciju i u suradnji s Agencijom za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Učiteljskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Rijeci i Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Splitu organizira 10. Međunarodnu znanstveno-stručnu konferenciju o obrazovanju odraslih.

Ove su konferencije mjesto predstavljanja novih znanstveno-istraživačkih rezultata u području obrazovanja odraslih, mjesto za diskusiju i mjesto susreta znanstvenika i stručnjaka iz područja obrazovanja odraslih.

Na 10. Međunarodnoj znanstveno-stručnoj konferenciji o obrazovanju odraslih istražili smo i raspravili o perspektivama razvoja obrazovanja odraslih u sljedećem desetljeću.

Kao što znamo, obrazovanje odraslih suočava se s izazovima koji su sve brojniji i snažniji. Nakon COVID epidemije, tu su novi ratovi, klimatske promjene, stalni migrantski izazovi, izazovi očuvanja socijalnog blagostanja i socijalne kohezije te političke stabilnosti. Kontekst u kojem se odvija obrazovanje odraslih obilježen je brzim i nepredvidivim promjenama. Ovi novi izazovi zahtijevaju promišljanje o ulozi obrazovanja odraslih, ali i njegovoj budućnosti.

Za razvoj obrazovanja odraslih u dokumentima se naglašava važnost stvaranja kulture cjeloživotnog učenja i usvajanja vrijednosti koji promiču učenje odraslih kao ljudsko pravo i pretpostavku za razvoj svakog pojedinca.

10. Međunarodna znanstveno-stručna konferencija o obrazovanju odraslih rezultirala je dvjema publikacijama: Zbornikom radova i Zbornikom sažetaka. Zbornik radova prikazuje rezultate znanstvenih istraživanja i ključne zaključke izlaganja na međunarodnoj konferenciji. Ovaj Zbornik sažetaka objedinio je sažetke radova i prikaze stručnih radionica za praktičare koji su sudjelovali na konferenciji.

Znanstveni dio konferencije, kao i stručni dio, prepoznali su ključna područja obrazovanja odraslih prepoznata u Novoj Europskoj agendi za učenje odraslih: upravljanje učenjem odraslih, ponuda i korištenje mogućnosti cjeloživotnog učenja uz održivo financiranje, pristupačnost i fleksibilnost, kvalitetu, naglašavanje profesionalnog razvoja osoblja za obrazovanje odraslih, vještine za zelenu i digitalnu transformaciju.

Rezultati konferencije ukazuju na obnovljeni interes znanstvenika i praktičara u obrazovanju odraslih i cjeloživotnom obrazovanju.

Ovaj zbornik može koristiti kao uvid u interesna područja obrazovanja odraslih i odgovore, ali i nova pitanja o perspektivama obrazovanja odraslih u sljedećem desetljeću. Nadamo se da će vas potaknuti na daljnje promišljanje o poziciji i ulozi obrazovanja odraslih danas.

Urednici
Višnja Rajić
Dražen Maksimović

**SAŽETCI
RADOVA**

Oblikovanje koncep(a)ta cjeloživotnog učenja

Tihomir Žiljak

Hrvatsko andragoško društvo, Zagreb, Hrvatska

tziljak@gmail.com

SAŽETAK

Rad se bavi promjenama i određivanjem koncepta cjeloživotnog učenja. Polazi se od Sartorijeve analize (1970) koncepta i metoda u društvenim znanostima s naglaskom na problem konceptualno rastezanje. Analiziraju se primjeri ključnih dokumenata međunarodnih organizacija i njihova primjena u nacionalnim dokumentima u kojima se definiraju koncepti obrazovanja odraslih, učenja odraslih, cjeloživotnog obrazovanja i cjeloživotnog učenja. Pri tome se koriste radovi više autora (Milana, Webb, Holford, Waller i Jarvis, 2018) koji ovaj problem opisuju kao konceptualnu tenziju i stvaranje zbunjujućih koncepata. U radu se pokazuje kako se pod isti konceptualni kišobran stavlja sve više fenomena te je teško ustanoviti njegovu granicu. Dodatno se u radu pokazuje slučaj kad se u obrazovnu politiku uključuje i koncept zelene tranzicije sa zelenim vještinama. U ključnim dokumentima širi se koncept zelene tranzicije koji se preklapa s bliskim konceptima. U slučaju cjeloživotnog učenja, za zelenu tranziciju imamo dva slična izazova s nedovoljno jasnim područjima i granicama i cjeloživotnog učenja i zelene tranzicije. Rad pokazuje kako se s tim izazovima na različite načine mogu nositi kreatori obrazovne politike i znanstvena zajednica (Weimer, 2009).

Ključne riječi: cjeloživotno učenje, konceptualno rastezanje, zelena tranzicija

Concept stretching of lifelong learning

Tihomir Žiljak

ABSTRACT

The paper deals with changes and defining the concept of lifelong learning. It starts from Sartori's analysis (1970) of concepts and methods in social sciences with an emphasis on the problem of concept stretching. Examples of key documents of international organizations and their application in national documents defining the concepts of adult education, adult learning, lifelong education and lifelong learning are analyzed. In doing so, the works of several authors (Milana, Webb, Holford, Waller and Jarvis, 2018) are used, which describe this problem as conceptual tension and the creation of confusing concepts. The paper shows how more and more phenomena are placed under the same conceptual umbrella, and it is difficult to establish its boundary. In addition, the paper shows the case when the concept of green transition with green skills is included in the educational policy. In the key documents, the concept of green transition, which overlaps with close concepts, is expanded. In the case of lifelong learning for the green transition, we have two similar challenges with insufficiently clear areas and boundaries of both lifelong learning and green transition. The paper shows how educational policy makers and the scientific community can deal with these challenges in different ways (Weimer, 2009).

Key words: lifelong learning, concept stretching, green transition

Učenje i obrazovanje odraslih na mikrorazini. Fokusiranje na stvarne životne uvjete i njihove društveno-političke učinke

Carina Klement

Svučilište u Grazu, Odsjek za obrazovne znanosti, Graz, Austrija

carina.klement@uni-graz.at

SAŽETAK

Susjedstvo kao neposredno životno okruženje osobe može biti informativno u pogledu kontekstualnosti učenja odraslih. Ipak, takvo je razmatranje rijetko u kontekstu obrazovanja odraslih i kontinuiranog obrazovanja.

U radu se postavlja pitanje kako su učenje i prostor povezani, kakav utjecaj imaju lokalni uvjeti i prostorne prilike na učenje stanovnika u susjedstvu, koji potencijali za učenje postoje u susjedstvu i gdje postoje mogućnosti učenja za stanovnike. Studija slučaja kao istraživački pristup osmišljena je na višemetodološki način kako bi se kvalitativnim, proceduralno-cirkularnim pristupom isctala cjelovita, realna slika društvenog svijeta ljudi iz susjedstva. Zbog cirkularnosti i otvorenosti pristupa moguć je kontinuirani proces promišljanja tijekom cijelog istraživačkog projekta, što pogoduje boljem razumijevanju pojedinačnih slučajeva, kao i boljem razumijevanju čimbenika prostornog utjecaja i potencijala učenja u susjedstvu. U tu je svrhu razvijen model empirijskog istraživanja koji uključuje intervjue u hodu, popratna promatranja, analize i interpretacije slika, kao i ekspertne intervjue te provedene, analizirane, interpretirane i objedinjene podatke. Model je objašnjen na temelju istraživanja u četvrti grada Graza u Austriji. Ovaj pristup omogućio je rekonstruktivnu vizualizaciju svakodnevne prostorne produkcije kao i dimenzija i kontekstualnosti učenja u susjedstvu.

Cilj rada je rekonstruirati značenja i povezane probleme, područja napetosti i paradoksa u praksama koje se odnose na učenje i prostor. Nadalje, analizirati ih i tako pridonijeti profesionalizaciji područja obrazovanja odraslih i trajnog obrazovanja.

Ključne riječi: obrazovanje odraslih i trajno obrazovanje, učenje i prostor, mjesto učenja, prisvajanje prostora, izvaninstitucionalni prostor za učenje, potencijal učenja odraslih, životna okolina

Adult Learning and Education on a micro-level. Focusing on real living conditions and their socio-political effects

Carina Klement

ABSTRACT

The neighbourhood as a person's immediate living environment can be informative regarding the contextualities of adult learning. Nevertheless, such a consideration is rare in the context of adult and continuing education.

The presentation poses the question of how learning and space are connected, what influences local conditions and spatial circumstances have on the learning of residents in the neighbourhood, what learning potentials exist in the neighbourhood and where learning occasions exist for which residents. The case study as a research approach is designed in a multi-methodological way to draw a holistic, realistic picture of the social world of people from the neighbourhood in a qualitative, processual-circular approach. Due to the circularity and openness of the approach, a continuous process of reflection is possible throughout the entire research project, which is conducive to a better understanding of the individual cases as well as a better understanding of spatial influencing factors and learning potentials in the neighbourhood. For this purpose, an empirical survey model was developed, which includes walking interviews, accompanying observations, image analyses and interpretations as well as expert interviews and data conducted, analysed, interpreted, and brought together. The model is explained based on a survey in a neighbourhood of the city of Graz in Austria. This approach made it possible to reconstructively visualize everyday spatial productions as well as dimensions and contextualities of learning in the neighbourhood.

The aim of the presentation is to reconstruct the meanings and associated problems, areas of tension and paradoxes in practices relating to learning and space. Furthermore, to analyse these and thus contribute to the professionalization of the field of adult and continuing education.

Key words: Adult and Continuing Education, Learning and Space, Place of Learning, Appropriation of Space, non-institutional Learning Space, Learning Potential of Adults, Living Environment

Obrazovanje odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja - pogled iznutra

Anita Zovko

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, Hrvatska

anita.zovko@uniri.hr.

SAŽETAK

Tijekom posljednjeg desetljeća obrazovna politika Europske unije brojnim je preporukama, priopćenjima, odlukama, strategijama, akcijskim planovima i drugim dokumentima naglasila važnost razvoja obrazovanja odraslih u okviru koncepta cjeloživotnog učenja kao ključnog instrumenta za uspješno suočavanje s učestalim i brzim promjenama na nacionalnoj i europskoj razini. U radu se prikazuju rezultati istraživanja provedenog na Filozofskom fakultetu u Rijeci i to na uzorku od 75 studenata nastavničkog modula 1. godine diplomskoga studija. Pitanja su esejističkog tipa, a iz odgovora studenata željeli smo saznati imaju li određena znanja iz područja obrazovanja odraslih, kakav je po njihovom mišljenju status obrazovanja odraslih u Hrvatskoj te kakvu mu budućnost predviđaju. Rezultati istraživanja, između ostaloga, upućuju na to da je u sve programe nastavničkih studija potrebno implementirati određene sadržaje iz područja obrazovanja odraslih kako bi se budući nastavnici i sami što bolje pripremili za budućnost koja je pred njima.

Ključne riječi: obrazovanje odraslih, cjeloživotno učenje, nastavnički studij

Adult education in the context of lifelong learning - a view from the inside

Anita Zovko

ABSTRACT

During the last decade, the educational policy of the European Union, through numerous recommendations, announcements, decisions, strategies, action plans and other documents, emphasized the importance of developing adult education within the concept of lifelong learning as a key instrument for successfully dealing with frequent and rapid changes on the national and European level. level. The paper presents the results of research conducted at the Faculty of Philosophy in Rijeka, on a sample of 75 students of the teaching module of the 1st year of graduate studies. The questions are of the essay type, and from the answers of the students, we wanted to find out whether they have certain knowledge in the field of adult education, what is the status of adult education in Croatia in their opinion, and what kind of future they foresee for it. Among other things, the results of the research indicate that it is necessary to implement certain content from the field of adult education in all teacher study programs in order to better prepare future teachers themselves for the future ahead of them.

Key words: adult education, lifelong learning, teaching studies

Regulacija i upravljanje sustavom učenja odraslih u Sloveniji

Borut Mikulec

Filozofski fakultet, Sveučilište u Ljubljani, Ljubljana, Slovenija

borut.mikulec@ff.uni-lj.si

SAŽETAK

Cilj rada je analizirati ključne budućnosti systemske regulacije i upravljanja sustavom učenja odraslih u Sloveniji. Teorijski okvir za analizu temelji se na političkoj ekonomiji sustava obrazovanja odraslih (Desjardins, 2017), dok metodološki okvir predstavlja dokumentarna analiza zakonskih dokumenata i obrazovnih politika koje reguliraju obrazovanje odraslih nastalih u razdoblju od 1991. do 2021. godine. Pokazuje da su u Sloveniji u posljednja tri desetljeća poduzeti važni koraci u regulaciji sektora obrazovanja odraslih (usvajanje Nacionalnog programa, Godišnji programi i Zakon o obrazovanju odraslih), ali da oni još uvijek nisu u dovoljnoj mjeri obradili sustavnu regulaciju i upravljanje sustavom učenja odraslih: upravljanje, zakonodavstvo, financiranje, mrežu nositelja i obrazovne programe. Također, funkcioniranje mreže pružatelja usluga, obrazovna ponuda i razvoj obrazovanja odraslih ostaju u potpunosti ovisni o kratkoročnim natjecajima i financiranju projekata iz Europskog socijalnog fonda. Na temelju provedene analize zaključujem s prijedlozima koje treba riješiti za sustavnu regulaciju obrazovanja odraslih u narednom desetljeću.

Ključne riječi: sustavi učenja odraslih, politika obrazovanja odraslih, upravljanje, Slovenija

Regulation and governance of adult learning system in Slovenia

Borut Mikulec

ABSTRACT

The paper aims to analyse key futures of system-based regulation and governance of adult learning system in Slovenia. Theoretical framework for the analysis is based on political economy of adult learning systems (Desjardins, 2017), while the methodological framework represents documentary analysis of legislative documents and educational policies regulating adult education that have been produced in the period from 1991 to 2021. The analysis shows that in Slovenia, important steps have been taken in the regulation of adult education sector over the last three decades (i.e., the adoption of the National Programme, the Annual Programmes, and the Law on Adult Education), but that these have still not sufficiently addressed the system-based regulation and governance of adult learning system: its governance, legislation, financing, the network of providers and educational programmes. Additionally, the functioning of the network of providers, the educational offer and the development of adult education remain entirely dependent on short-term calls for tenders and project funding from the European Social Fund. Based on the analysis carried out, I conclude with proposals that need to be addressed for the system-based regulation of adult education in coming decade.

Key words: adult learning systems, adult education policy, governance, Slovenia

Samovrednovanja u organizacijama za obrazovanje odraslih

Amina Isanović Hadžiomerović

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

Bosna i Hercegovina

e-mail: amina.isanovic@ff.unsa.ba

SAŽETAK

Samovrednovanje je temelj upravljanja kvalitetom koji pruža priliku za organizacijsko učenje i razvoj usklađen s organizacijskom vizijom i sviješću o potrebama. Pri tome, kvaliteta je višeslojan koncept koji izmiče univerzalnom definiranju, a u obrazovanju odraslih se preko njega prelamaju ekonomski i humanistički razlozi. U ovom radu predstavljen je proces kreiranja kontekstualno osjetljivog i razvojno orijentiranog pristupa samovrednovanju u organizacijama za obrazovanje odraslih. Kao osnova poslužio je dokument razvijen u okviru aktivnosti DVV Internationala pod nazivom Curriculum InstitutionALE. Njegova osnovna namjena je da posluži prilikom osmišljavanja i praćenja razvoja organizacija za obrazovanje odraslih. Dokument ostavlja prostor za adaptaciju u lokalne kontekste i potrebe različitih organizacija. U tu svrhu održan je niz koordiniranih aktivnosti koje su uključivale: 1. tri dvodnevne radionice na kojima su sudjelovali predstavnici organizatora obrazovanja odraslih iz Bosne i Hercegovine i Njemačke, istaknuti eksperti iz obrazovanja odraslih iz obje države te predstavnici obrazovnih vlasti; 2. pripremu probne verzije instrumenta za samovrednovanje primjenom delphi metode; 3. provedbu probnog instrumenta za samovrednovanje i ekspertsku ocjenu organizatora obrazovanja odraslih iz Bosne i Hercegovine i Njemačke. Na temelju prikupljenih kvalitativnih podataka iz različitih izvora i faza, zaključeno je da svaka organizacija ima specifičan način provođenja usluga, organiziranja temeljnih procesa i definiranja kriterija kvalitete. Kreiran je Instrument za samovrednovanje organizatora obrazovanja odraslih s odgovarajućim smjernicama za primjenu koji podržava potrebu za otvorenošću i osjetljivošću. Instrument sadrži smjernice i strukturu te se može prilagoditi vođenju i praćenju razvoja svake pojedine organizacije, umjesto da služi kao standard za sve.

Ključne riječi: Curriculum InstitutionALE, instrument za samovrednovanje, kvaliteta u obrazovanju odraslih, samovrednovanje

Self-evaluation in adult education organizations

Amina Isanović Hadžiomerović

ABSTRACT

Self-evaluation is the cornerstone of quality management, providing an opportunity for organizational learning and development aligned with organizational vision and awareness of needs. Quality is a multi-faceted concept that defies universal definition, with economic and humanistic reasons intersecting in adult education. This paper presents the process of creating a contextually sensitive and development-oriented approach to self-evaluation in adult education organizations. It builds upon a document developed within the activities of DVV International called the Curriculum InstitutionALE, aimed at guiding and monitoring the development of adult education organizations. The document allows for adaptation to local contexts and the needs of different organizations. To this end, a series of coordinated activities were conducted, including: 1. three two-day workshops attended by representatives of adult education organizers from Bosnia and Herzegovina and Germany, distinguished experts in adult education from both countries, and educational authorities; 2. preparation of a pilot version of the self-evaluation instrument using the Delphi method; 3. implementation of the pilot instrument for self-evaluation, as well as expert assessment by adult education organizers from Bosnia and Herzegovina and Germany. Based on qualitative data collected from various sources and phases, it was concluded that each organization has a specific way of delivering services, organizing core processes, and defining quality criteria. A Self-Evaluation Instrument for adult education organizers was created with appropriate implementation guidelines, supporting the need for openness and sensitivity. The instrument provides guidance and structure and can be tailored to guide and monitor the development of each organization individually, rather than serving as a standard for all.

Key words: Curriculum InstitutionALE, self-evaluation, self-evaluation instrument, quality in adult education

Kvaliteta obrazovanja starijih odraslih osoba: slučaj Sveučilišta u Ljubljani

Urška Gruden¹ i Meta Furlan²

¹Filozofski fakultet Sveučilište u Ljubljani, Ljubljana, Slovenija

² Centar za obrazovanje odraslih, Ajdovščina, Slovenija

urska.gruden@ff.uni-lj.si

SAŽETAK

Slovenija je jedna od zemalja u kojoj stanovništvo ubrzano stari, što pridonosi promjenama na tržištu rada, socijalnoj i zdravstvenoj skrbi, obrazovanju i životu u zajednici. Projekcije za Republiku Sloveniju pokazuju da će udio starijih od 65 godina 2100. godine sačinjavati 32,1% svih stanovnika Slovenije. Zbog promijenjenog omjera starijih i radno sposobnih osoba (prema sadašnjim definicijama) bit će sve važnije zadržati zaposlenike u radnom okruženju, ili njihovim nastavkom karijere ili pomoću početka neke nove karijere. To sa sobom donosi potrebu za promjenama u obrazovanju. Prema istraživanjima u području upravljanja starenjem i obrazovanja starijih osoba, zaključujemo da će obrazovanje starijih osoba uključivati i više obrazovanja za drugu karijeru/posao.

U radu ćemo se fokusirati na nove potrebe u obrazovanju starijih osoba i uspostavi sustava kvalitete. Istraživanje se odvija u sveučilišnom okruženju gdje se, po uzoru na pokret Dobno prilagođenog sveučilišta, osmišljavaju novi programi za različite ciljne skupine starijih osoba i za edukaciju odgajatelja starijih osoba. Još nemamo sustav praćenja kvalitete za područje obrazovanja starijih osoba, pa se trenutačno koristimo indikatorima (i stručnim preporukama) koji su razvijeni u obrazovanju odraslih. Svrha rada je prikazati razvoj sustava kvalitete u obrazovanju starijih osoba kakav se stvara na Sveučilištu u Ljubljani.

Vrsta istraživanja je studija slučaja, a metode prikupljanja podataka bile su: intervju, upitnik te promatranje uz sudjelovanje. U istraživanje bili su uključeni učitelji, nastavnici, studenti i organizatori obrazovanja.

Zaključujemo da kvalitetu osiguravaju sljedeći elementi: (1) organizacijska fleksibilnost (vremenski, prostorni, sadržajni), (2) edukacija odgajatelja starijih osoba, (3) animacija i informiranje starijih osoba također se može uvrstiti među elemente kvalitete.

Ključne riječi: kvaliteta, obrazovanje, starije osobe, sveučilište

Quality in Education for Older Adults: The Case of the University of Ljubljana

Urška Gruden i Meta Furlan

ABSTRACT

Slovenia is one of the countries with a rapidly aging population, which is leading to changes in the labour market, social and health services, education and social life. Forecasts for Slovenia show that the proportion of people aged 65 and over will make up 32.1% of the total population in 2100. Due to the changing ratio between older people and people of working age (according to today's definition), the retention of workers in the workplace will become increasingly important, either as a career or as a second career. This brings with it the need for changes in the education system. Research in the field of aging management and the education of older people suggests that the education of older people will involve more training for a second career/work.

In this paper we focus on the emerging needs in the education of older people and the establishment of a quality system. The research is conducted in a university setting where new programs are being developed for different target groups of older people and for the training of teachers of older people in line with the movement for an Age-Friendly University movement. We do not yet have a quality monitoring system for older people's education and therefore currently rely on indicators (and expert recommendations) developed in adult education. The aim of this paper is to present the development of a quality system for the education of older people as it is being developed at the University of Ljubljana.

The type of research is a case study, and the methods of data collection include interviews, questionnaires and participant observation. The participants were teachers, students and educational organisers.

We conclude that quality is ensured by the following elements: (1) organisational flexibility (time, space, content), (2) training of teachers for older people, (3) animation and information for older people can also be counted among the quality elements.

Key words: quality, education, older adults, university

Mogućnosti i izazovi za međugeneracijsko učenje u stvaranju fakulteta prilagođenog godinama

Jana Mali i Anže Štrancar

Sveučilište u Ljubljani, Fakultet socijalnog rada, Slovenia,

jana.mali@fsd.uni-lj.si

anze.strancar@fsd.uni-lj.si

SAŽETAK

Fakultet za socijalni rad razvija učenje za starije osobe temeljeno na međugeneracijskom umrežavanju i dio je takozvanog Plavog fakulteta, mreže alumni klubova za umirovljenike i/ili osobe starije od 55 godina na Sveučilištu u Ljubljani. Program je dio pokreta koji je međunarodno poznat kao sveučilište prilagođeno dobi. U sklopu ove aktivnosti nastojimo osnažiti obrazovanje za starije osobe, promicati istraživanja o starenju i starosti i međugeneracijsko umrežavanje, podići javnu svijest o starenju i starosti te oblikovati studij, inkluziju i umrežavanje u kasnijem životu. Plavo sveučilište ima za cilj razviti sveučilište koje se temelji na umrežavanju starijih osoba, diplomanata i studenata kako bi se osnažile spoznaje o starenju i starosti, omogućile različite aktivnosti i u starijoj dobi te se na taj način suprotstavilo prevladavajućem negativnom pogledu na starost u društvu. U skladu s tim ciljevima, Fakultet socijalnog rada razvija nove nastavne planove i programe koji omogućuju protok znanja i suradnju među generacijama. Tečaj Životne priče u zagrljaju sjećanja u trajanju od 20 sati izvodi se u međugeneracijskim parovima, a u svakom sudjeluje po jedan pripadnik starije i jedan pripadnik mlađe generacije. Dva predstavnika srednje generacije vode trening i upravljaju utjecajem međugeneracijskog treninga. Rezultate edukacije prikazujemo analizom upitnika koji je ispunilo šest starijih polaznika i pisanih radova devet studenata socijalnog rada uključenih u program edukacije. Prva godina osposobljavanja pokazuje dobre rezultate na tri razine: (1) promiče međugeneracijsko učenje i osposobljavanje za međusobnu razmjenu stručnosti između učenika različite dobi; (2) olakšava osobni i profesionalni razvoj u drugoj polovici života; (3) povećava znanje o starenju i starosti, aktivnom starenju i pridonosi prevenciji ageizma.

Ključne riječi: međugeneracijsko obrazovanje, sveučilište prilagođeno dobi, destigmatizacija starosti, dobra kvaliteta starosti

Opportunities and Challenges for Intergenerational Learning in Creating an Age-friendly Faculty

Jana Mali i Anže Štrancar

ABSTRACT

The Faculty of Social Work is developing learning for older people based on intergenerational networking and is part of the so-called Blue Faculty, a network of alumni clubs for retired people and/or people over 55 at the University of Ljubljana. The programme is part of a movement that is internationally known as an age-friendly university. As part of this activity, we aim to strengthen education for older people, promote research on ageing and old age and intergenerational networking, raise public awareness of ageing and old age, and shape study, inclusion and networking in later life. The Blue University aims to develop a university based on networking between older people, graduates and students in order to strengthen knowledge about ageing and old age, to enable various activities even in old age and thus to counteract the prevailing negative view of old age in society. In line with these goals, the Faculty of Social Work is developing new curricula that enable the flow of knowledge and co-operation between generations. The 20-hour course, Life Stories in the Embrace of Memories is delivered in intergenerational pairs, with one member of the older generation and one member of the younger generation participating in each. Two middle-generation representatives lead the training and manage the impact of the intergenerational training. We show the results of the training by analysing the questionnaire completed by the six older participants and the written work of the nine social work students involved in the training programme. The first year of the training shows good results on three levels: (1) it promotes intergenerational learning and training for mutual exchange of expertise between students of different ages; (2) it facilitates personal and professional development in the second half of life; (3) it increases knowledge about ageing and old age, active ageing and contributes to the prevention of ageism.

Key words: intergenerational education, age friendly university, destigmatisation of old age, good quality of old age

Socijalna inovacija za međugeneracijsko učenje: projekt FACE

Teja Dušak, Monika Šparl i Violetta Bottazzo

Centar Aktivnosti Fužine, Slovenija

tejshaa@gmail.com

monika.sparl@dso-fuzine.si

violetta.bottazzo@gmail.com

SAŽETAK

Brojne inicijative međugeneracijskog povezivanja u Sloveniji sudionicima donose novu kvalitetu života, osjećaj prihvaćenosti, sigurnosti i novi smisao života. Istraživanje koje je bilo namijenjeno analizi inovativne prakse međugeneracijskog povezivanja razvijeno je kao socijalna intervencija u lokalnom okruženju u Sloveniji. Uzimajući u obzir brze društveno-socijalne promjene, kao što su starenje stanovništva, razvoj IKT i sve prisutnija digitalna transformacija usluga, razvio se novi oblik razmjene znanja u većoj gradskoj četvrti (18 000 stanovnika). Istraživanje se temeljilo na konceptima: međugeneracijske suradnje, međuinstitucionalne suradnje, dugovječnosti, socijalne inovacije te informalnog učenja.

U istraživanju korištena je paradigma kvalitativnog istraživanja i strategija studije primjera. Podaci su prikupljeni tehnikom sudioničkog promatranja i polustrukturiranog intervjua. Istraživanje je provedeno 2023. godine te je u njemu sudjelovalo deset ispitanika. Kao studija primjera odabran je projekt FACE koji se odvija u Centru aktivnosti Fužine - CAF u Ljubljani.

Rezultati istraživanja pokazali su da je projekt nastao participativnim akcijskim istraživanjem (voditeljica CAF uključuje starije pripadnike CAF) te u suradnji institucija u navedenoj gradskoj četvrti (Centar aktivnosti CAF Fužine / Dom za starije osobe i Muzej arhitekture i dizajna). Na taj je način razvijena razmjena znanja i usluga u kojoj starije osobe nude svoja znanja i vještine u zamjenu za druga znanja ili vještine bez financijske naknade. Takva razmjena potiče međusobno učenje, pri čemu mlađe i starije generacije vode proces učenja i stvaraju prostor za transformativno učenje putem dijaloga. Sudionici se pri takvoj razmjeni znanja i usluga povezuju putem platforme zvane FACE.

Sudionici istraživanja rekli su da sudjelovanjem u razmjeni znanja, osim znanja, stječu i nove socijalne kontakte, međugeneracijski se bolje razumiju i pri tome doživljavaju veće zadovoljstvo. Sve to utječe na opću dobrobit starijih osoba te se razvijaju novi osjećaji smisla aktivnog i kvalitetnog starenja. Istraživanjem je također utvrđeno da se u Centru aktivnosti Fužine CAF razvija inovativna „međugeneracijska kontakt točka“ koja doprinosi dobrobiti šire zajednice.

Ključne riječi: međugeneracijsko učenje, »međugeneracijska kontakt točka«, socijalna inovacija

Social Innovation for Intergenerational Learning: The FACE Project

Teja Dušak, Monika Šparl i Violetta Bottazzo

ABSTRACT

Numerous initiatives of intergenerational connection in Slovenia bring a new quality of life, a feeling of acceptance, security, and a new sense of life to the participants. A study aimed at analyzing the innovative practice of intergenerational connection was developed as a social intervention in the local environment in Slovenia. Considering rapid socio-social changes, such as population aging, ICT development, and the increasingly present digital transformation of services, a new form of knowledge exchange was developed in a larger urban neighborhood (18,000 inhabitants). The research was based on the concepts of intergenerational cooperation, interinstitutional cooperation, longevity, social innovation, and informal learning.

The research was based on a qualitative research paradigm and a case study strategy. Data were collected through the technique of participant observation and semi-structured interviews. The research was conducted in 2023 and ten subjects participated. The FACE project, which is ongoing at the Fužine Senior Center - CAF in Ljubljana, was selected as a case study.

The results of the research showed that the project was developed with participatory action research (CAF leader involves older CAF members) and in collaboration between institutions in the mentioned urban neighborhood (Fužine Senior Center - CAF/Nursing Home for the Elderly and the Museum of Architecture and Design). Thus, they developed a knowledge and service exchange, where older people offer their knowledge and skills in exchange for other knowledge or skills without financial compensation. Such an exchange promotes mutual learning, where younger and older generations lead the learning process and create a space for transformative learning through dialogue. The connection of participants in the exchange takes place via the FACE platform.

Participants in the study reported that by participating in the knowledge exchange, they not only gain knowledge but also new social connections, increased intergenerational understanding, and satisfaction. All of this affects the overall well-being of the elderly, developing a new sense of active and quality aging. The research also found that an innovative intergenerational contact zone is being developed at the Fužine Senior Center - CAF, contributing to the welfare in the community.

Key words: intergenerational learning, intergenerational contact zone, social innovation

Kako nejednakosti oblikuju suvremene prijelaze iz obrazovanja u posao

Barbara Samaluk

SAŽETAK

Prijelazi životnih tokova interaktivni su i relacijski društveni procesi koji također mogu predstavljati procese „činjenja razlika” (Walther et al., 2022: 8) u kojima se društvene nejednakosti i rizici socijalne isključenosti (ponovno) proizvode i mogu utjecati na cjelokupni životni tijek. U kontekstu globalnih društvenih, ekonomskih, političkih transformacija, transformacija tržišta rada i države blagostanja, tranzicije postaju raznolikije, kaotičnije i nejednake (Samaluk 2023, Ule 2017), a pitanjem kako se odrasli snalaze i uče tijekom tranzicija te s kojim se nejednakostima suočavaju u tom procesu treba se pozabaviti suvremeno obrazovanje odraslih.

Ovaj rad usvaja intersekcijsko osjetljivu perspektivu životnog tijeka kako bi ispitao koje se nejednakosti pojavljuju u procesu (trans)nacionalnih prijelaza iz obrazovanja u posao i kako one oblikuju strategije ulaska i mogućnosti različitih studenata, nezaposlenih diplomanata i nesigurnih novih sudionika. Fokusira se na generacije koje su ulazile u državna regulirana socijalna zanimanja u Sloveniji ili na širem tržištu EU nakon globalne gospodarske krize i mjera štednje koje su destabilizirale tradicionalne putove ulaska u ta zanimanja. Analiza se temelji na dubinskim intervjuima koji uključuju 66 osoba u različitim fazama prijelaza iz obrazovanja u posao i s različitim društvenim i migracijskim statusima, dobi, spolu i drugim karakteristikama. Nalazi pokazuju da prijelazi iz obrazovanja u posao počinju rano u mladosti i oblikovani su isprepletenim nejednakostima u dobi, klasi, spolu i/ili invaliditetu, uzrokujući značajna zaostajanja i utječući na obrazovne izbore mladih, buduće izgleda, njihove strategije suočavanja i postojeće strategije te, u konačnici, na njihovo vrijeme i šanse za ulazak, zadržavanje i napredovanje unutar profesionalnih poslova u Sloveniji ili širem tržištu EU. Štoviše, izlazne strategije u obliku migracije unutar EU također karakteriziraju isprepletene dobne, klasne i migracijske nejednakosti koje uzrokuju znatna migracijska kašnjenja koja rezultiraju obrnutim prijelazima, kašnjenjima u dobivanju kvalificiranih stručnih poslova te kaznama za plaće i napredovanje.

Ključne riječi: prijelaz iz obrazovanja u posao, nejednakosti, intersekcionalnost, životni tijek, migracija

How inequalities shape contemporary education-to-work transitions

Barbara Samaluk

ABSTRACT

Life course transitions are interactive and relational social processes that can also represent processes of “doing difference” (Walther et al., 2022: 8) in which social inequalities and risks of social exclusion are being (re)produced and can have an impact on the overall life course. In the context of global societal, economic, political, labour market and welfare state transformations, transitions become more diversified, chaotic and unequal (Samaluk 2023, Ule 2017), and the question of how adults navigate and learn during transitions and what inequalities they face in this process should be addressed by contemporary adult education.

This paper adopts an intersectionally sensitive life-course perspective to examines what inequalities emerge in the process of (trans)national education-to-work transitions and how these shape entry strategies and possibilities of diverse students, unemployed graduates and precarious new entrants. It focuses on generations, who were entering state regulated welfare professions in Slovenia or wider EU market in the aftermath of the global economic crisis and austerity, which destabilised the traditional entry routes into these professions. The analysis is based upon in-depth interviews which include 66 people at various stages of education-to-work transitions and with diverse social and migration statuses, age, gender and other characteristics. Findings show that education-to-work transitions begin early in youth and are shaped by intersecting age, class, gender and/or disability inequalities causing substantial lags and influencing youths’ educational choices, future prospects, their coping and exist strategies, and ultimately their timing and chances of entering, keeping and progressing within professional jobs in Slovenia or the wider EU market. Moreover, exit strategies in the form of intra-EU migration are also characterised by intersecting age, class and migration inequalities causing substantial migration lags that result in reverse transitions, delays in obtaining skilled professional jobs and wage and promotion penalties.

Key words: education-to-work transitions, inequalities, intersectionality, life-course, migration

Komparativna analiza modela financiranja u obrazovanju odraslih

Siniša Kušić i Laura Lacković

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

skusic@ffri.uniri.hr

SAŽETAK

Cilj ovog rada je pružiti dublji uvid u modele financiranja u obrazovanju odraslih, fokusirajući se na individualne račune za učenje na primjeru Francuskog *Compte Personnel de Formation (CPF)* i obrazovne vaučere na primjeru Njemačkog *Bildungsprämie* i *Bildungsgutschein*. U prvom dijelu rada detaljno su opisani francuski i njemački modeli financiranja u obrazovanju odraslih, a u drugom dijelu rada provedena je komparativna analiza navedenih modela. Komparativna analiza provedena je temeljem sljedećih kriterija: zakonodavni okvir, dionici koji sudjeluju u (su)financiranju, pristupačnost i fleksibilnost modela, novčana vrijednost modela, pravednost i inkluzivnost, dugoročna održivost te utjecaj modela na sudjelovanje u programima obrazovanja odraslih.

Glavni zaključci provedenog komparativnog istraživanja usmjereni su na identifikaciju prednosti i nedostataka svakog modela temeljem kojeg se mogu izraditi smjernice za unaprjeđenje modela financiranja u obrazovanju odraslih u Hrvatskoj. Dosadašnje studije pokazuju da oba navedena modela igraju ključnu ulogu u poticanju većeg sudjelovanja u obrazovanju odraslih, smanjenju socioekonomskih dispariteta te promicanju cjeloživotnog obrazovanja i profesionalnog razvoja. Rezultati provedenog istraživanja mogu doprinijeti donositeljima obrazovnih politika, obrazovnim institucijama i stručnjacima u području obrazovanja odraslih bolje razumijevanje različitih pristupa financiranja u obrazovanju odraslih te olakšati donošenje informiranih odluka za poboljšanje sustava obrazovanja odraslih u Hrvatskoj.

Ključne riječi: modeli financiranja u obrazovanju odraslih, *Compte Personnel de Formation*, *Bildungsprämie*, *Bildungsgutschein*, komparativna analiza

Comparative Analysis of Financing Models in Adult Education

Siniša Kušić and Laura Lacković

ABSTRACT

The aim of this paper is to provide a deeper insight into financing models in adult education, focusing on individual learning accounts, such as the French *Compte Personnel de Formation* (CPF), and educational vouchers, such as the German *Bildungsprämie* and *Bildungsgutschein*. The first part of the paper describes in detail the French and German financing models in adult education, and the second part of the paper conducts a comparative analysis of the aforementioned models. The comparative analysis was conducted based on the following criteria: legislative framework, stakeholders participating in (co)financing, accessibility and flexibility of the model, monetary value of the model, fairness and inclusiveness, long-term sustainability, and the impact of the model on participation in adult education programs.

The main conclusions of the conducted comparative research are aimed at identifying the advantages and disadvantages of each model, on the basis of which guidelines can be developed for improving the financing model in adult education in Croatia. Previous studies show that both models play a key role in encouraging greater participation in adult education, reducing socioeconomic disparities, and promoting lifelong learning and professional development. The results of the research can contribute to a better understanding of different approaches to financing adult education for policymakers, educational institutions, and experts in the field of adult education, and facilitate informed decision-making for improving the adult education system in Croatia.

Keywords: adult education financing models, *Compte Personnel de Formation*, *Bildungsprämie*, *Bildungsgutschein*, comparative analysis

Motivacija nastavnika u obrazovanju odraslih

Višnja Rajić¹ i Morana Koludrović²

¹Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Filozofski fakultet u Splitu, Split, Hrvatska,

visnja.rajic@ufzg.hr

morana@ffst.hr

SAŽETAK

U radu su prikazani rezultati istraživanja aspekata motivacije nastavnika u obrazovanju odraslih. Za potrebe istraživanja izrađena je anketa koju su popunila 152 nastavnika u obrazovanju odraslih. Sudionici su zamoljeni procijeniti svoju motivaciju za rad s odraslima i nastavne kompetencije. Eksploratornom faktorskom analizom dobivena je trofaktorska struktura aspekata motivacije (izvedba ovladavanjem, izvedba uključivanjem, izvedba izbjegavanjem). Rezultati pokazuju da ne postoje razlike u motivaciji nastavnika u obrazovanju odraslih s obzirom na spol, radno mjesto i godine zaposlenja. Utvrđeno je da postoji negativna korelacija između dva aspekta motivacije (izvedba uključivanjem, izvedba izbjegavanjem). Utvrđena je značajna pozitivna korelacija kod onih nastavnika koji su visoko motivirani ovladati zadacima i visoko procjenjuju svoje nastavničke kompetencije. Rezultati istraživanja upućuju na to da bi se obrazovne institucije trebale usredotočiti na promicanje klime usmjerene na ovladavanje zadacima u obrazovnim ustanovama. Kada se kao cilj postignuća pretpostavi izvedba ovladavanjem, nastavnici su motivirani razvijati nastavničke kompetencije.

Ključne riječi: ciljevi postignuća, kompetencije nastavnika, motivacija, obrazovanje odraslih

Motivation of teachers in adult education

Višnja Rajić and Morana Koludrović

ABSTRACT

The paper presents the results of the investigation into motivation of adult education teachers and their achievement goals. For the purpose of the research a survey was constructed and 152 adult educators participated in the research. The participants were asked to self-evaluate their achievement goals as well as their teaching competencies. Exploratory factor analysis identified three factor structure of the goals measure (mastery, performance approach, avoidance approach). The results show that there are no differences in achievement goals of adult education teachers according to their gender, work place and years of employment. The results show that a negative correlation between the two performance goals (performance approach and performance avoidance). A significant positive correlation was found between adult educators which recognise mastery as achievement goal and positive self assessment of teaching competencies. The research results imply that educational institutions should focus on the promotion of mastery-oriented climate. When the achievement goal is to perform by mastery, teachers are motivated to develop teaching competencies.

Key words: achievement goals, adult education, motivation, teacher competence

Samoeфикаsnost kao odrednica digitalne pismenosti: slučaj polaznika programa obrazovanja odraslih u Hrvatskoj

Dario Pavić¹ i Iva Černja Rajter²

¹Sveučilište u Zagrebu, Fakultet Hrvatskih studija, Zagreb, Hrvatska

Institut društvenih znanosti “Ivo Pilar”, Zagreb, Hrvatska

dpavic@fhs.hr

icernja@pilar.hr

SAŽETAK

Razvoj znanja i vještina korištenja digitalnih tehnologija u temelju je svih važnijih suvremenih strategija razvoja, posebice strategija cjeloživotnog obrazovanja. Istraživanja odrednica digitalne pismenosti izdvojila su niz društvenih, ekonomskih i motivacijskih čimbenika koji utječu na razinu digitalne pismenosti. Cilj ovog rada je pokazati važnost samoeфикаsnosti kao jednog od temeljnih koncepata koji određuju ne samo razinu digitalne pismenosti nego i obrasce prihvatanja i uporabe digitalnih tehnologija. Pregledom teorijskih modela i literature pokazat će se kako računalna samoeфикаsnost, kao vjerovanje u vlastite sposobnosti da se organizira i izvrši tijekom djelovanja potreban za proizvodnju određenog postignuća u računalnoj sferi, određuje obrasce posjedovanja tehnologije, pristupa tehnologiji i razine digitalne pismenosti. Na temelju empirijskog istraživanja digitalnih vještina polaznika programa obrazovanja odraslih u Hrvatskoj, pokazat će se kako je samoeфикаsnost jedini značajan prediktor razine digitalnih vještina, neovisno o ostalim društvenim i ekonomskim karakteristikama polaznika. Pokazat će se ne samo da samoeфикаsnost određuje obrasce digitalne pismenosti nego i da sama samoeфикаsnost ima čimbenike koji je određuju. Na taj se način uspostavlja model povratne sprege samoeфикаsnosti i digitalne pismenosti koji ukazuje na načine i mogućnosti implementacije programa podučavanja digitalne pismenosti koji uzimaju u obzir motivacijske čimbenike ključne za njezin razvoj. Na kraju, preporučit će se načini razvoja računalne samoeфикаsnosti koji će pomoći svladavanju prepreka korištenju digitalnih tehnologija i povećanju digitalne pismenosti odraslih u Hrvatskoj.

Ključne riječi: digitalna pismenost, samoeфикаsnost, digitalna podjela, motivacija, obrazovanje odraslih

Self-efficacy as a determinant of digital literacy: a case of participants of adult education programs in Croatia

Dario Pavić i Iva Černja Rajter

ABSTRACT

The development of knowledge and skills in the use of digital technologies is the basis of all important modern development strategies, especially lifelong education strategies. Research into the determinants of digital literacy has singled out a number of social, economic and motivational factors that influence the level of digital literacy. The aim of this paper is to show the importance of self-efficacy as one of the fundamental concepts that determine not only the level of digital literacy but also patterns of acceptance and use of digital technologies. A review of theoretical models and literature will show how computer self-efficacy, as a belief in one's own abilities to organize and carry out the course of action needed to produce a certain achievement in the computer sphere, determines the patterns of technology possession, access to technology and the level of digital literacy. Based on empirical research on the digital skills of participants in adult education programs in Croatia, it will be shown that self-efficacy is the only significant predictor of the level of digital skills, regardless of other social and economic characteristics of the participants. It will be shown not only that self-efficacy determines patterns of digital literacy, but also that self-efficacy itself has factors that determine it. In this way a feedback loop model of self-efficacy and digital literacy is formed that indicates the ways and possibilities of implementing digital literacy teaching programs that take into account motivational factors key to the development of digital literacy. Finally, ways of developing computer self-efficacy will be recommended that will help overcome obstacles to the use of digital technologies and increase the digital literacy of adults in Croatia.

Key words: digital literacy, self-efficacy, digital divide, motivation, adult education

Efekti neformalnih programa obrazovanja na unaprjeđenje životnih vještina i kvalitete iskustva studiranja

Lejla Osmić i Sandra Bjelan

Sveučilište u Sarajevu – Filozofski fakultet, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

lejla.osmic.ffsa@gmail.com

sandra.bjelan@ff.unsa.ba

SAŽETAK

Kvaliteta studijskih programa, iskustva studiranja i programi neformalnog obrazovanja usko su povezani s kvalitetom života i sveukupnom socijalnom participacijom. Ostvarivanje prava na kvalitetno obrazovanje reflektira se na ostvarivanje drugih socijalnih prava, kao što je pravo na zaposlenje. Problem nezaposlenosti mladih u Bosni i Hercegovini uvjetovan općom socio-ekonomskom slikom i nepripremljenošću mladih za ulazak na tržište, veliki je izazov za obrazovne ustanove, ali i za sve organizacije koje se bave osnaživanjem mladih. Prelazak iz obrazovnog svijeta u svijet rada složen je posebno imajući u vidu da formalno obrazovanje u kontekstu brojnih promjena bosanskohercegovačkog društva ne prati zahtjeve nove ekonomije. Sve navedeno ukazuje na važnost kreiranja prilika kako bi tranzicija bila praćena potrebama mladih s jedne strane i potrebama tržišta rada s druge strane.

Izloženost mladih novim zahtjevima tržišta rada i poslodavaca implicira i potrebu za aktivnostima orijentiranim na jačanje zapošljivosti. U tom smislu, često se promišlja o kreiranju programa koji se odnose upravo na unaprjeđenje životnih vještina i jačanje zapošljivosti mladih. Zaposlenost kao pretpostavka socijalne inkluzije u najširem smislu posebno je važna za mlade izložene različitim rizicima socijalnog isključivanja kao što su osobe s invaliditetom, mladi iz siromašnih obitelji, mladi iz ruralnih područja i dr. Stoga je od značaja izrada i realizacija programa usmjerenih na osnaživanje i jačanje zapošljivosti mladih. Ured za podršku studentima Univerziteta u Sarajevu, osim ostalih usluga, studentima pruža pomoć i podršku s pomoću različitih grupnih i individualnih aktivnosti s ciljem njihovog osnaživanja.

Cilj rada je predstaviti efekte aktivnosti realiziranih u svrhu razvoja i unaprjeđivanja životnih vještina i poboljšanja kvalitete života. Primarne istraživačke metode su analiza sadržaja izvještaja o realiziranim aktivnostima i fokus grupe sa sudionicima realiziranih aktivnosti. Rezultati istraživanja ukazuju na nužnost sinergije formalnog i neformalnog obrazovanja, poticanja mladih na važnost cjeloživotnog učenja te brojne efekte u kontekstu stjecanja životnih vještina i unaprjeđenja iskustva studiranja, posebno kod studenata s invaliditetom.

Ključne riječi: neformalno obrazovanje, iskustvo studiranja, student, životne vještine

The effects of non-formal learning programs on the improvement of life skills and the quality of the study experience

Lejla Osmić i Sandra Bjelan

ABSTRACT

The quality of study programs, study experiences and non-formal education programs are closely related to the quality of life and overall social participation. Realizing the right to quality education is reflected in the realization of other social rights, such as the right to employment. The problem of youth unemployment in Bosnia and Herzegovina, depended on the general socio-economic context and the unpreparedness of young people to enter the labor market, is a big challenge for educational institutions, but also for all organizations dealing with youth empowerment. The transition from education to the labor market is complex, especially considering the fact that formal education in the context of numerous changes in Bosnian society does not follow the requirements of the new economy. All of the above points to the importance of creating opportunities for the transition to be accompanied by the needs of young people on the one hand and the needs of the labor market on the other.

The challenges that young people and employers face imply the need for activities aimed to strengthen employability. In this sense, the creation of programs that are specifically related to improving life skills and strengthening the employability of young people is recognized as needed. Employment, as a prerequisite for social inclusion in the broadest sense, is especially important for young people exposed to various risks of social exclusion, such as people with disabilities, young people from poor families, young people from rural areas, etc. Therefore, the development and implementation of targeted programs is of great importance for empowering and strengthening the employability of young people. The Student Support Office – UPS! of the University of Sarajevo, in addition to other services, provides students with help and support through various group and individual activities aiming to empower them.

The aim of the paper is to present the effects of activities implemented for the purpose of developing and improving life skills and improving the quality of life. The primary research methods are content analysis of reports on realized activities and focus groups with participants of realized activities. The results of the research indicate the necessity of the synergy of formal and informal education, encouraging young people to the importance of lifelong learning, and numerous effects in the context of acquiring life skills and improving the study experience, especially for students with disabilities.

Key words: non-formal education, study experience, student, life skills

Značaj profesionalnog usmjeravanja u obrazovanju odraslih za smanjenje socijalne isključenosti

Zlatka Gregorović Belačić

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

SAŽETAK

Profesionalno usmjeravanje ima ključnu ulogu u smanjenju socijalne isključenosti, posebno među ranjivim skupinama kao što su mladi nezaposleni, osobe s invaliditetom i dugotrajno nezaposlene osobe (Fejes i sur., 2021; Hunter i Donovan, 2007; Sultana, 2010; Tuparevska i sur., 2020; Watts, 2001). Značaj profesionalnog usmjeravanja leži u njegovoj sposobnosti pružanja podrške pojedincima u razvoju karijere, stjecanju vještina i pronalaženju zaposlenja. Različitim aktivnostima profesionalnog usmjeravanja, kao što su savjetovanje, radionice za razvoj vještina, programi mentorskog rada i prakse, pojedinci mogu dobiti vrijedne informacije i smjernice koje im pomažu u razumijevanju tržišta rada i identificiranju odgovarajućih karijernih puteva (Maguire, 2004; OECD, 2010). Jedna od glavnih aktivnosti profesionalnog usmjeravanja jest savjetovanje koje omogućuje pojedincima bolje razumijevanje svojih interesa, sposobnosti i mogućnosti. Radionice za razvoj vještina, kao što su treninzi za pisanje životopisa, simulacije intervjua za posao i obuke za specifične vještine, dodatno osnažuju pojedince i povećavaju njihove šanse za zapošljavanje. Međutim, izazovi profesionalnog usmjeravanja su brojni. Nedostatak resursa, ograničen pristup informacijama i tehnologiji te stigmatizacija određenih skupina mogu otežati pružanje učinkovite podrške. Također, dinamične promjene na tržištu rada zahtijevaju kontinuirano prilagođavanje i unaprjeđenje usluga profesionalnog usmjeravanja kako bi se zadovoljile nove potrebe i trendovi. Uspješna integracija pojedinaca u tržište rada ne samo da poboljšava njihov socio-ekonomski status, već i jača cjelokupno društvo smanjujući nejednakosti i promičući inkluzivnost (Raschauer i Resch, 2016; Underhill, 2006). Pregledom znanstvene literature, ovim će se radom istražiti značaj profesionalnog usmjeravanja u obrazovanju odraslih, identificirati ključne metode i aktivnosti u procesu usmjeravanja koje doprinose smanjenju socijalne isključenosti te raspraviti izazove s kojima se suočavaju pružatelji tih usluga.

Ključne riječi: profesionalno usmjeravanje, obrazovanje odraslih, socijalna isključenost, izazovi u profesionalnom usmjeravanju odraslih

The significance of professional orientation in adult education for reduction of social exclusion

Zlatka Gregorović Belačić

ABSTRACT

Career guidance plays a crucial role in reducing social exclusion, especially among vulnerable groups such as unemployed youth, people with disabilities and the long-term unemployed (Fejes et al., 2021; Hunter & Donovan, 2007; Sultana, 2010; Tuparevska et al., 2020; Watts, 2001). The importance of career guidance lies in its ability to support individuals in career development, skills acquisition and job search. Through various career guidance activities, such as counseling, skills development workshops, mentoring programs and internships, individuals can receive valuable information and advice to help them understand the labor market and find suitable career paths (Maguire, 2004; OECD, 2010). One of the main activities of career guidance is counseling, which enables individuals to better understand their interests, skills and opportunities. Skills development workshops, such as CV writing, job interview simulations and specific skills training, further empower individuals and increase their chances of employment. However, the challenges of career counseling are numerous. Lack of resources, limited access to information and technology, and the stigmatization of certain groups can hinder the provision of effective support. In addition, the dynamic changes in the labor market require continuous adaptation and improvement of career guidance services to meet new needs and trends. Successfully integrating people into the labor market not only improves their socioeconomic status, but also strengthens society as a whole by reducing inequalities and promoting inclusion (Raschauer & Resch, 2016; Underhill, 2006). Through a review of the academic literature, this paper examines the importance of career guidance in adult education, identifies key methods and activities in the guidance process that contribute to reducing social exclusion, and discusses the challenges faced by service providers.

Key words: career guidance, adult education, social exclusion, challenges in adult career guidance

Obrazovanje osoba s invaliditetom na tercijarnoj razini

Lejla Kafedžić i Snježana Šušnjara

Sveučilište u Sarajevu, Filozofski fakultet, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

lejla.kafedzic@pedagogijaffsa.com

snjezana.susnjara@ff.unsa.ba

SAŽETAK

Dok se tijekom povijesti prema osobama s invaliditetom postupalo kao prema primateljima skrbi, osobe s invaliditetom danas su u međunarodnom pravu priznate kao nositelji prava na obrazovanje bez diskriminacije i na temelju jednakih mogućnosti. Prema Konvenciji UN-a o pravima osoba s invaliditetom (2006), invaliditet je rezultat međudjelovanja osobe i prepreka koje postoje u okolini, a koje onemogućavaju njeno puno i djelotvorno sudjelovanje u društvu jednako kao drugi ljudi. To znači da karakteristike osoba (s invaliditetom) nisu prepreke za sudjelovanje, već okruženje koje ne odgovara na potrebe svih čemu se teži kroz univerzalni dizajn. Visokoškolske ustanove nisu oslobođene postojanja prepreka za sudjelovanje, učenje i postignuća studenata s invaliditetom. Međutim, visokoškolsko obrazovanje osobama s invaliditetom danas je, u Bosni i Hercegovini, dostupnije nego ranije. Zahvaljujući stvorenim pretpostavkama, novim pristupima u obrazovanju i izmjenama u zakonskoj legislativi, koja bi trebala biti usklađena s međunarodnim dokumentima, osobe s invaliditetom ostvaruju pravo na školovanje na tercijarnoj razini. Ranije su samo rijetki uspijevali upisati se i o(p)stati na visokoškolskoj instituciji, a danas je brojka upisanih i završenih studenata znatno veća i bilježi se napredak u ukupnom stvaranju okruženja pristupačnog svima. Cilj rada je (raz)otkriti iskustva studiranja studenata s invaliditetom. U radu je korištena metoda intervjua i *case study* pristup. Rezultati pokazuju da su iskustva studenata s invaliditetom različita tijekom studija. S jedne strane, studenti navode brojne izazove koje prate studentski život općenito, često popraćene time što osoba ima invalidnost, a s druge strane, ističu da se nastavno i nenastavno osoblje, uglavnom, odnosi s poštovanjem prema studentima, da studenti imaju jednake šanse za ostvarivanjem željenog postignuća, da se na visokoškolskim ustanovama nastoje smanjiti svi vidovi diskriminacije, da studenti međusobno surađuju, ali i da mišljenje studenata nije uvaženo u dovoljnoj mjeri i slično. Iskustva studenata s invaliditetom doprinose unaprjeđenju postojeće teorije i prakse na tercijarnoj razini obrazovanja.

Ključne riječi: inkluzija, iskustvo, studenti s invaliditetom, tercijarno obrazovanje

Education of persons with disabilities at the tertiary level

Lejla Kafedžić i Snježana Šušnjara

ABSTRACT

While throughout history people with disabilities were treated as recipients of care, people with disabilities are today recognized in international law as bearers of the right to education without discrimination and on the basis of equal opportunities. According to the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2006), disability is the result of the interaction between a person and the obstacles that exist in the environment, which prevent their full and effective participation in society on an equal basis with other people. This means that the characteristics of people (with disabilities) are not obstacles to participation, but rather an environment that does not respond to the needs of everyone, which is what is aimed for through universal design. Higher education institutions are not exempt from the existence of obstacles for the participation, learning and achievement of students with disabilities. However, higher education is more accessible to people with disabilities today than before in Bosnia and Herzegovina. Thanks to the created assumptions, new approaches in education and changes in the legislation, which should be harmonized with international documents, people with disabilities realize the right to education at the tertiary level. Previously, only a few managed to enrol and/or stay at a higher education institution, but today the number of enrolled and graduated students is significantly higher and progress is being noted in the overall creation of an environment accessible to all. The aim of the paper is to discover the study experiences of students with disabilities. The interview method and case study approach were used in the paper. The results show that the experiences of students with disabilities are different during their studies. On the one hand, students declare numerous challenges that accompany student life in general, often reinforced by the fact that a person has a disability, and on the other hand, they point out that teaching and non-teaching staff, for the most part, treat students with respect; that students have equal chances to achieve the desired achievement; that higher education institutions strive to reduce all forms of discrimination; that students cooperate with each other, but also that the opinion of students is not sufficiently respected and similar. The experiences of students with disabilities contribute to the improvement of existing theory and practice at the tertiary level of education.

Key words: inclusion, experience, students with disabilities, tertiary education

Učenje na radnom mjestu: kvaliteta i korisnost andragoških radionica u usavršavanju policijskih službenika za nastavničku ulogu

Ksenija Vujčić¹ i Morana Koludrović²

¹Policijska akademija „Prvi hrvatski redarstvenik“, Zagreb, Hrvatska

²Filozofski fakultet u Splitu, Split, Hrvatska

kvujcic@mup.hr

morana@ffst.hr

SAŽETAK

Glavni cilj istraživanja bio je ispitati kvalitetu andragoških radionica iz perspektive policijskih službenika – nastavnika u osposobljavanju i usavršavanju policijskih službenika te korisnost tih radionica u njihovom budućem nastavnom radu. U istraživanju je sudjelovalo 212 sudionika iz svih policijskih uprava Republike Hrvatske. Za potrebe vrednovanja kvalitete jednodnevnih osmosatnih radionica, kojima je cilj bio usavršavanje iz područja andragoških kompetencija, strukturiran je upitnik kojim se ispitalo zadovoljstvo sudionika radionica (policijskih službenika – nastavnika u osposobljavanju i usavršavanju policijskih službenika) andragoškom radionicom, procjena korisnosti provedenih radionica za njihovu nastavničku ulogu te stavovi o korištenju interaktivnih nastavnih metoda i pristupa u osposobljavanju i usavršavanju drugih policijskih službenika. Rezultati dobiveni deskriptivnom i kvalitativnom analizom upućuju na to da se kvalitetnim andragoškim usavršavanjem potiče refleksivnost kod sudionika radionice te da je iskustveno učenje najbolja praksa. Također, uočena je važnost nastavnika kao modela u procesima učenja na radnom mjestu u obrazovanju odraslih. Pokazalo se i to da kvalitetno, pozitivno i suradničko učenje pridonosi boljim stavovima prema ustrajanju u učenju i motivaciji za učenje te da nastavnici smatraju kako korištenje aktivnih nastavnih metoda i nastave usmjerene na polaznika može pridonijeti kvaliteti njihova budućeg poučavanja.

Ključne riječi: andragoške radionice, usavršavanje na radnom mjestu, kvalitetna nastava, usavršavanje nastavnika u policiji

Workplace learning: the quality and usefulness of andragogic workshops in the training of police officers for the teaching role

Ksenija Vujčić i Morana Koludrović

ABSTRACT

The main goal of the research was to examine the quality of andragogic workshops from the perspective of police officers – trainers in the training and development of police officers and the usefulness of these workshops for their future teaching of other police officers. 212 participants from all police administrations of the Republic of Croatia took part in this research. In order to evaluate the quality of one-day eight-hour workshops aimed at strengthening andragogic competences, a questionnaire was structured. It examined the satisfaction of participants with the andragogic workshop, participants' assessment of the usefulness of the conducted workshops for their future teaching, and their attitudes about the usefulness of interactive teaching methods and approaches in the training of other police officers. The results obtained through descriptive and qualitative analysis indicate that high-quality andragogic training encourages reflexivity in the process of workplace learning and that inquiry-based learning is the best practice. Furthermore, the importance of the teacher as a model in learning processes at the workplace in adult education was observed. It has also been shown that high-quality, positive and cooperative learning contributes to better attitudes towards persistence in learning and motivation to learn, and that the use of active teaching methods and learner-centred teaching can contribute to the quality of their future teaching.

Key words: andragogic workshops, workplace learning, quality teaching process, training the trainers in police

Obuka kao stup profesionalnog vojnog obrazovanja

Andrija Kozina i Mario Pasler

Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“; Zagreb, Hrvatska

andrija.kozina@sois-ft.hr

mario.pasler13@gmail.com

SAŽETAK

U ovom radu analizirana je obuka kao stup profesionalnog vojnog obrazovanja. Prikazana je uloga profesionalnog vojnog obrazovanja i razrađen je model vojnog obrazovanja koji se sastoji od četiriju stupova i četiriju domena. Provedena je analiza vojne obuke te određena osnovna uloga, značaj i zadaća. U radu su jasno određene razine odgovornosti u provedbi obuke. Posebno je obrađena vojna vježba kao najsloženiji dio vojne obuke. U radu ukratko je prikazana i provedba obuke kadeta na vojnim studijima koji se provode u suradnji Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskog vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“ za vrijeme zimskih i ljetnih kampova. Prikazana je uloga naučenih lekcija u poboljšanju provedbe vojne obuke. Rad potvrđuje da obuka kao osnovni element profesionalnog vojnog obrazovanja ima neizostavnu ulogu u svim četirima glavnim domenama vojnog obrazovanja te da se bez obuke kao osnovnog elementa ne može provoditi vojno obrazovanje.

Ključne riječi: krug upravljanja obukom, model vojnog obrazovanja, naučene lekcije, vojni kampovi, vojna vježba

Training as a pillar of professional military education

Andrija Kozina i Mario Pasler

ABSTRACT

The purpose of this paper is to analyze training as a pillar of professional military education. The role of professional military education is presented. A model of military education consisting of four pillars and four domains is developed. Military education was analyzed and its basic role, significance, and task were determined. The paper clearly defines the levels of responsibility in the implementation of training. Special attention is paid to the military exercise as the most complex part of military training. The paper also briefly describes the implementation of the training of cadets in military studies. This is done in cooperation between the University of Zagreb and the Dr. Franjo Tuđman Croatian Defense Academy during winter and summer camps. The role of lessons learned in improving the implementation of military training is presented. The paper confirms that training as a basic component of professional military education has an essential role in all four main areas of military education, and without training as a basic component, military education cannot be conducted.

Key words: training management circle, military education model, lessons learned, military camps, military exercise

Povezanost stresa i napredovanja kao jednog od aspekata zadovoljstva poslom

¹Vedrana Šimunić Rod i ²Goran Lapat

¹Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Zagreb, Hrvatska

²Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska

vedrana.simunic.rod@gmail.com

goran.lapat@ufzg.hr

SAŽETAK

Zahtjevnost tržišta i stalne tehnološke promjene u obrazovanju te povećanje odgovornosti pridonose porastu stresa kod nastavnika u obrazovnom sustavu. Iako se može reći kako se stres i stresne situacije tijekom godina mijenjaju, on i dalje postoji. Navedeni stres ne djeluje isključivo i samo negativno na nastavnike, već isti može i motivirati nastavnika u njegovu radu. Napredovanje nastavnika kao jednog od aspekata zadovoljstva poslom potiče nastavnika na cjeloživotno učenje, ali ujedno i potiče stres. Ovo istraživanje potvrđuje da je nastavnički poziv izrazito zahtjevan i stresan, posebno za strukovne nastavnike. Osim što se moraju nositi s brzim promjenama u svojim stručnim područjima, nastavnici su pod stalnim pritiskom da unaprjeđuju svoje pedagoške i psihološke kompetencije kako bi zadovoljili potrebe sve zahtjevnijih generacija učenika. Rezultati analize upućuju da se stres kod nastavnika povećava s razinom očekivanja i pritiskom na postizanje izvrsnosti.

Ključne riječi: cjeloživotno učenje, napredovanje, stres, zadovoljstvo poslom

The connection between stress and advancement as one of the aspects of job satisfaction

Vedrana Šimunić Rod i Goran Lapat

ABSTRACT

Market demands and constant technological changes in education, as well as increased responsibilities, are contributing to the increase in stress for teachers in the education system. While it may be said that stress and stressful situations change over the years, it still exists. This stress does not only have a negative effect on teachers but can also motivate them to do their job. Promoting teachers as one aspect of job satisfaction encourages lifelong learning, but it also encourages stress. This research confirms that the teaching profession is highly demanding and stressful, especially for professional teachers. In addition to having to cope with rapid changes in their fields of expertise, teachers are under constant pressure to improve their pedagogical and psychological competences to meet the needs of an increasingly demanding generation of learners. The results of the analysis indicate that stress in teachers increases with the level of expectations and the pressure to achieve excellence.

Keywords: advancement, job satisfaction, lifelong learning, stress

**PRIKAZI
STRUČNIH
RADIONICA**

Pristup programima obrazovanja odraslih – primjeri iz prakse

Itana Bukovac

Itana d.o.o., Samobor, Hrvatska

bukovac@gmail.com

Uvodno o obrazovanju odraslih

Obrazovanje odraslih ključno je za razvoj pojedinaca i društva u cjelini, omogućujući prilagodbu promjenama na tržištu rada, osobni razvoj i cjeloživotno učenje. U Republici Hrvatskoj, obrazovanje odraslih regulirano je Zakonom o obrazovanju odraslih (NN 144/21) koji osigurava okvir za razvoj programa, njihove certifikacije i pristupa usmjerenog prema korisniku. Ovaj rad analizira uvjete pristupa u formalne programe obrazovanja odraslih, kriterije za polaznike i specifičnosti provedbe.

Zakon o obrazovanju odraslih definira osnovne principe i ciljeve obrazovanja: osiguranje pristupa kvalitetnim programima obrazovanja koji omogućavaju stjecanje znanja i vještina važnih za osobni rast pojedinca te pristup tržištu rada, omogućavanje stjecanje javne isprave za pristup tržištu rada ili nastavak obrazovanja, povećanje uključenosti osoba u obrazovanje odraslih primjenom Hrvatskog kvalifikacijskog okvira i osiguranje kvalitete. Obrazovanje odraslih temelji se na načelima cjeloživotnog učenja, pravu na obrazovanje, slobodnom izboru vrste i načina obrazovanja, uključivosti i dostupnosti.

Zakon nalaže obrazovnim institucijama prilagodbu programa i uvjeta pristupa za osobe s invaliditetom, pripadnike nacionalnih manjina i druge ranjive skupine. Prilagodbe mogu uključivati: fizičku pristupačnost prostora, asistivnu tehnologiju te individualizirani pristup nastavi.

Formalni programi

Programi koji u najvećoj mjeri služe zapošljavanju i kao takvi su uključeni u projekt vaučer odnosno financijski instrument dodjele javnih sredstava za obrazovanje odraslih formalni su programi. Formalni programi jasno propisuju sve faze i oblike obrazovnog procesa sve do zadanih ishoda učenja koji su jasno definirani i provjeravaju se završnom provjerom na kraju programa. Prije podnošenja zahtjeva Ministarstvu znanosti, obrazovanja i mladih radi dobivanja rješenja o programu potrebno je pribaviti stručno mišljenje Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih o usklađenosti programa obrazovanja s odgovarajućim standardom kvalifikacije ili skupom ishoda učenja iz Registra HKO-a.

Uvjeti pristupa

Uvjeti upisa definirani su u svakom programu posebno. Svaki program definira koji su minimalni uvjeti pristupa programu za nesmetano postizanje zadanih ishoda učenja. Na

taj način, uvjeti upisa definiraju prethodnu razinu obrazovanja, prethodno formalno, neformalno i informalno stečena znanja i vještine, odnosno zdravstveni status.

Minimalna obrazovna kvalifikacija

Kako je već rečeno, za postizanje naznačenih ishoda učenja potrebna je procijenjena razine stečenog obrazovanja kod kandidata za upis u program. Procjena minimalne potrebne razine kod pisanja programa procjena je osobe koja piše program. Izrađeni program šalje se na stručnu i andragošku procjenu u Agenciju za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih koja procjenjuje program bez procjene mogućnosti koje nisu uključene u program. Iz navedenog proizlazi da ako osoba koja piše program ne razmišlja o raznim mogućnostima koje bi se u primjeni programa mogle dogoditi, Agencija neće na to dati mišljenje već samo procijeniti planirane ishode i navedenu kvalifikaciju kao odgovarajuću ili neodgovarajuću. Osoba koja piše program trebala bi anticipirati različite mogućnosti koje bi se u primjeni mogle pojaviti.

Drugi uvjeti pristupa

Novi sustav mikrokvalifikacija u sustavu obrazovanja odraslih unosi potpuno novu dimenziju u taj sustav. Tradicionalno se za pristup svakom programu obrazovanja odraslih propisivala minimalna razina školske spreme. Kad je sadržaj programa to zahtijevao, razini školske spreme dodavala bi se preciznija odrednica sektora obrazovanja u slučaju da je program minimalno zahtijevao završenu srednju školu. Mikrokvalifikacije donose novu mogućnost preciznijeg opisivanja potrebne minimalne stručne spreme koja je potrebna za postizanje ishoda učenja propisanih u programu. Mikrokvalifikacije su zbog svoje kratkoće mogućnost bržeg prilagođavanja i praćenja obrazovnih potreba osobe tijekom života prema vlastitom interesu i potrebama.

Tako je moguće propisati da je za pristupanje programu osim završene školske ili stručne spreme potrebno imati završenu neku mikrokvalifikaciju. Mikrokvalifikacija u tom slučaju zamjenjuje sektor cjelovite kvalifikacije tako da je, primjerice, za pristupanje potrebno završiti srednju školu minimalnu u trogodišnjem trajanju (HKO 4.1) i mikrokvalifikaciju određenog sektora. Na taj način mikrokvalifikacije odgovarajuće prate promjene i napredovanje u životu pojedinca koji tijekom svojeg života pohađa razne edukacije sukladno interesu i potrebama posla.

Primjer implementacije programa

U radu je predstavljen primjer implementacije kreiranog programa u praksi. Implementacija je pokazala slučaj koji programom nije predviđen te kako je program nakon uočenih nedostataka izmijenjen prema potrebi kandidata za upis.

Radi se o programu obrazovanja za stjecanje mikrokvalifikacije “Programiranje CNC alatnih strojeva – tokarilice i glodalice” Pučkog otvorenog učilišta Samobor koji je nastao prema potrebama tržišta rada, a na temelju standarda zanimanja i standarda kvalifikacije, odnosno skupova ishoda učenja. Ishodi učenja zahtijevali su prethodno stečeno znanje iz sektora strojarstva, brodogradnje i metalurgije te je u uvjete upisa u rečeni program bilo upisano: završena srednje stručna sprema (HKO 4.1) iz sektora strojarstva, brodogradnje i metalurgije.

Kandidati koji se javljaju na objavljeni upis u program svojevrsta su povratna informacija ustanovi koja je upis raspisala. Ta povratna informacija govori prije svega o tome koliko je program primjenjiv, koliko odgovara na potrebe korisnika odnosno polaznika koji su prema novom Zakonu o obrazovanju odraslih u središtu obrazovnog procesa.

Nakon provedenog upisa u program obrazovanja za stjecanje mikrokvalifikacije “Programiranje CNC alatnih strojeva – tokarilice i glodalice”, utvrđeno je da postoje kandidati koji su završili druge vrste srednjoškolskih programa (drugi sektori kao i četverogodišnji programi, odnosno gimnazija).

Učinjena je ponovna analiza skupova ishoda učenja na kojima se temelji program “SK Operater na alatnim strojevima/ Operaterka na alatnim strojevima.”

<https://hko.srce.hr/registar/standard-kvalifikacije/detalji/94>

SIU 1: Operacijski list

<https://hko.srce.hr/registar/skup-ishoda-ucenja/detalji/2782>

SIU 2: Plan stezanja sa standardnim steznim sustavom

<https://hko.srce.hr/registar/skup-ishoda-ucenja/detalji/2784>

SIU 3: Plan rezanja s odabranim alatima

<https://hko.srce.hr/registar/skup-ishoda-ucenja/detalji/2785>

SIU 4: G-funkcije

<https://hko.srce.hr/registar/skup-ishoda-ucenja/detalji/2786>

SIU 5: Izrada programa u G kodu za tehnologiju tokarenja

<https://hko.srce.hr/registar/skup-ishoda-ucenja/detalji/2762>

SIU 6: Izrada programa u G kodu za tehnologiju glodanja

<https://hko.srce.hr/registar/skup-ishoda-ucenja/detalji/2787>

SIU 7: Simulacija CNC programa

<https://hko.srce.hr/registar/skup-ishoda-ucenja/detalji/2788>

Novi prijedlog za Agenciju za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Metodologija za izradu programa obrazovanja odraslih za stjecanje mikrokvalifikacija, djelomičnih kvalifikacija i cjelovitih kvalifikacija financiranih putem vaučera i drugih izvora financiranja pruža mogućnosti da se mikrokvalifikacija pojavljuje kao mikrousmjerenje,

odnosno oblik obrazovanja odraslih koji verificira ishode učenja nakon relativno kratkih osposobljavanja ili usavršavanja. One su fleksibilne i ciljano pomažu ljudima u stjecanju znanja, vještina i kompetencija koje su im potrebne za osobni i profesionalni razvoj. Gledano šire, mikrokvalifikacija je i element koji se nadodaje završenom srednjoškolskom programu. Tako je prvotni uvjet upisa u program: završena cjelovita kvalifikacija na razini 4.1 HKO iz sektora strojarstvo, brodogradnja i metalurgija zamijenjen novim uvjetom završena mikrokvalifikacija iz sektora strojarstvo, brodogradnja i metalurgija. Novi uvjet upisa nadopunjen je jednom mikrokvalifikacijom kao gradivnim sredstvom u strukturi novog prijedloga programa. Tako je nakon nadopune uvjet upisa glasio cjelovita kvalifikacija na razini HKO 4.1 i prethodno završen program formalnog obrazovanja (mikrokvalifikacija) iz područja CNC tehnologije. Dorađeni program poslan je Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih na kontrolni pregled. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih dala je pozitivno stručno mišljenje o programu te je ustanova mogla implementirati novi program nakon što je informirala Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih o nastaloj promjeni u programu.

Zaključak

Uvjeti pristupa u program obrazovanja odraslih ključno su pitanje u osiguravanju jednakih mogućnosti za sve građane. Pravilno definirani i implementirani uvjeti omogućuju dostupnost, kvalitetu i učinkovitost programa. Istovremeno, fleksibilnost i prilagodljivost obrazovnih institucija i ključne su za uspjeh polaznika u postizanju širih društvenih ciljeva.

U skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih i Metodologijom za izradu programa obrazovanja odraslih za stjecanje mikrokvalifikacija, djelomičnih kvalifikacija i cjelovitih kvalifikacija financiranih putem vaučera i drugih izvora financiranja potrebno je kontinuirano unaprjeđivati kriterije i uvjete pristupa kako bi se odgovorilo na promjenjive potrebe tržišta rada i potaknulo cjeloživotno obrazovanje na daljnji rast.

Utjecaj osiguravanja kvalitete obrazovanja odraslih na planiranje i održivost razvoja u sljedećem periodu

Dražen Maksimović i Goran Švast

Obrtničko učilište, Zagreb, Hrvatska

drazen.maksimovic@gmail.com

Provedba osiguranja kvalitete u obrazovanju odraslih zahtijeva ne samo tehničko razumijevanje standarda i procesa, već i svijest o širem europskom okviru koji oblikuje te standarde. Sudionicima radionica koje se bave ovom tematikom ključno je objasniti europski kontekst kako bi mogli prepoznati povezanost svojih aktivnosti s europskim politikama, ciljevima i alatima. Ovo razumijevanje donosi niz prednosti koje doprinose učinkovitijoj provedbi i unaprjeđenju kvalitete u obrazovanju odraslih.

Prvi razlog za objašnjavanje europskog konteksta leži u potrebi za razumijevanjem šireg okvira kvalitete. Europski instrumenti, poput EQAVET-a (Europskog okvira za osiguranje kvalitete u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju), pružaju smjernice koje nadilaze nacionalne granice i postavljaju standarde prepoznatljive u cijeloj Europi. Ovi alati omogućuju sudionicima svoje aktivnosti smjestiti unutar šire slike, čineći ih dijelom međunarodnog nastojanja za unaprjeđenje obrazovanja odraslih. Takav pristup osigurava konzistentnost, usporedivost i transparentnost, što je osobito važno u kontekstu globalizacije i sve veće mobilnosti radne snage.

Europski kontekst također pomaže sudionicima da razumiju usklađenost nacionalnih sustava s europskim politikama i ciljevima. Obrazovanje odraslih ima ključnu ulogu u strategijama cjeloživotnog učenja, povećanja zapošljivosti i razvoja ključnih kompetencija. EU promiče vještine poput digitalne pismenosti, kritičkog razmišljanja i timskog rada kao temelja za osobni i profesionalni razvoj građana. Kada sudionici radionica shvate kako njihovi napori doprinose ovim prioritetima, postaju motiviraniji za implementaciju praksi koje unaprjeđuju relevantnost i kvalitetu obrazovanja.

Osim toga, europski alati kao što su EQF (Europski kvalifikacijski okvir), Europass i ESG (Europski standardi i smjernice za osiguranje kvalitete) omogućuju standardizaciju i prepoznatljivost kvalifikacija. Sudionicima je važno razumjeti kako primjena tih alata olakšava mobilnost polaznika i radnika unutar EU. Na taj način, kvalifikacije stečene u obrazovanju odraslih postaju međunarodno prepoznate, što povećava povjerenje u nacionalne sustave obrazovanja i osigurava bolje mogućnosti za polaznike.

Važan aspekt objašnjavanja europskog konteksta jest i mogućnost sudjelovanja u razmjeni dobre prakse i međunarodnoj suradnji. EU potiče razmjenu iskustava i primjera uspješnih modela osiguranja kvalitete među zemljama članicama. Sudionici koji razumiju europski okvir mogu prilagoditi ove modele svojim specifičnim potrebama, čime se potiče inovativnost i unaprjeđenje kvalitete u lokalnim programima obrazovanja odraslih.

Još jedan ključan element europskog konteksta su mogućnosti financiranja koje EU pruža u programima kao što je Erasmus+. Sudionici radionica koji su upoznati s ovim programima mogu iskoristiti prilike za financiranje projekata vezanih uz osiguranje kvalitete, profesionalni razvoj i međunarodnu suradnju. Time se dodatno osnažuju njihovi kapaciteti za provedbu kvalitetnih programa obrazovanja odraslih.

Zaključno, objašnjavanje europskog konteksta sudionicima radionica o osiguranju kvalitete u obrazovanju odraslih ključan je korak u njihovoj edukaciji i motivaciji te im omogućuje dublje razumijevanje povezanosti nacionalnih sustava s europskim politikama i alatima, povećava svijest o važnosti kvalitete i potiče ih na implementaciju standarda koji donose dugoročne koristi polaznicima, društvu i gospodarstvu. Razumijevanjem europskog okvira, sudionici postaju ne samo nositelji promjena na lokalnoj razini, već i aktivni sudionici u izgradnji kvalitetnog i inkluzivnog europskog sustava obrazovanja odraslih.

Važnost sustavnog rada na unaprjeđenju kvalitete i razvoja sustava osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih istaknuta je u nizu zakonskih i strateških dokumenata u Republici Hrvatskoj, ali i onih na razini Europske unije. U ovom procesu upravo Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih ima ključnu ulogu.

Sustav osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih obuhvaća i unutarnji i vanjski sustav osiguravanja kvalitete. Unutarnji sustav osiguravanja kvalitete uspostavlja sama ustanova i kao dio toga sustava redovito provodi proces samovrednovanja. U procesu osiguravanja kvalitete provodi se i vanjsko vrednovanje.

Prilikom razvoja sustava kvalitete obrazovanja odraslih, naglasak je stavljen na heterogenost ovog sektora i na činjenicu da među ustanovama postoje znatne razlike. Primjerice, strukovne škole, koje su dio ovog sustava, već godinama provode samovrednovanje unutar nacionalnog okvira za strukovno obrazovanje. Ovaj proces obvezuje škole da godišnje dostave izvješća o samovrednovanju Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO). Iako su škole već dobro upoznate s provođenjem samovrednovanja, ono se provodi prema metodologiji posebno razvijenoj za strukovno obrazovanje. Vanjsko vrednovanje, s druge strane, još uvijek nije dio ovog sustava.

Visoka učilišta, koja su također dio obrazovanja odraslih, prolaze vanjsko vrednovanje u organizaciji Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO). Ovim postupkom prati se razvoj unutarnjih sustava kvalitete pa su navedene ustanove već stekle određena iskustva u osiguravanju kvalitete. Očekuje se da će i strukovne škole i visoka učilišta nadograđivati svoje postojeće sustave prema modelu kvalitete za obrazovanje odraslih.

S druge strane, ustanove za obrazovanje odraslih koje nisu ni strukovne škole ni visoka učilišta, često nemaju uspostavljene sustave osiguravanja kvalitete. Za njih je model kvalitete ključan jer im omogućuje početne korake u uspostavi sustava i pruža smjernice za daljnji razvoj.

Cilj osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih dvojak je. S jedne strane, radi se o osiguravanju minimalnih standarda kvalitete i potvrdi vjerodostojnosti rada ustanova. S druge strane, cilj je poticanje ustanova na kontinuirano unaprjeđivanje kvalitete programa i aktivnosti. Ova dva aspekta – zaštita i unaprjeđenje kvalitete – objedinjena su u samom konceptu osiguravanja kvalitete. Uz to, važan je i cilj informiranja javnosti o kvaliteti ustanova i programa, čime se osigurava transparentnost.

To u praksi znači da programi i ustanove koji ne zadovoljavaju minimalne standarde ne mogu biti dio formalnog sustava obrazovanja odraslih, niti ustanove mogu izdavati valjane javne isprave. S druge strane, ustanove koje zadovoljavaju osnovne ili visoke kriterije potiču se na daljnji napredak.

Kada ustanova razvija unutarnji sustav osiguravanja kvalitete prilagođen vlastitim specifičnostima, ključni cilj je poticanje trajnog razvoja i napretka. Time se ustanova usmjerava prema ostvarenju svojih strateških ciljeva u skladu s vizijom i misijom.

Osim tehničkih aspekata, važno je izgraditi kulturu kvalitete. Kultura kvalitete znači da ustanova potiče odgovornost, samorefleksiju i trajno poboljšavanje u partnerstvu sa svim dionicima, uz transparentnost i nenametljiv pristup. Takav pristup osigurava trajnu posvećenost kvaliteti kao dijelu organizacijske kulture.

Proces samovrednovanja ustanova za obrazovanje odraslih možemo promatrati kroz 3 segmenta:

- a) Kako obavljamo svoj posao?
- b) Kako to znamo?
- c) Što ćemo sada učiniti?

Proces samovrednovanja ustanova za obrazovanje odraslih moguće je organizirati u 4 koraka (NIACE, 2001):

1. KORAK: Priprema i planiranje procesa samovrednovanja
 - planiranje vremenskog okvira
 - definiranje ciljeva i prioriteta
 - razumijevanje područja kvalitete i standarda kvalitete
 - dogovor oko podataka i indikatora
 - dogovor oko nadležnosti i odgovornosti
 - komunikacija i motivacija
2. KORAK: Provođenje samovrednovanja
 - prikupljanje podataka i dokaza
 - samoprocjena
3. KORAK: Izrada plana unaprjeđenja ustanove
4. KORAK: Pregled cjelokupnog postupka samovrednovanja

Slijedom navedenog, samovrednovanje se provodi prema dogovorenim standardima kvalitete i važno je da ih svi koji su uključeni u taj proces dobro razumiju.

Pri planiranju samovrednovanja ustanove trebaju utvrditi sljedeće:

- Zašto se provodi samovrednovanje?
- Koja područja i/ili aktivnosti su prioritetni te moraju prvi proći proces samovrednovanja?
- Kako će se provesti samovrednovanje? Kakav sustav za prikupljanje, analiziranje i izvještavanje o izvedbi po ključnim područjima koristiti?
 - Tko će provesti samovrednovanje?
 - Kada će se provesti pojedini koraci toga procesa?
 - Kako će se izvještavati o rezultatima i učiniti ih dostupnima?

Područja i standardi kvalitete

Standard kvalitete opis je ili norma koji opisuje željenu razinu postignuća. Standardi nam omogućuju mjerenje i procjenjivanje razine kvalitete. Područja kvalitete u obrazovanju odraslih su: upravljanje ustanovom i sustavom osiguravanja kvalitete, obrazovni program, učenje i poučavanje, postignuća polaznika i briga o polaznicima, ljudski i materijalni resursi, informiranje javnosti, komunikacija i suradnja, integritet i etičnost.

Važna točka procesa samovrednovanja, kojoj ustanove često ne daju preveliku pažnju, četvrti je korak, odnosno izrada plana unaprjeđenja ustanove. Navedeni bi svakako trebao sadržavati sljedeće sastavnice:

- područja kvalitete i standarde kvalitete koje treba poboljšati
- nedostatke/slabosti koji su uočeni u okviru pojedinih područja kvalitete /standarda kvalitete – SWOT/KREDA analiza
- prioritete (visok, srednji, nizak)
- aktivnosti koje treba poduzeti
- ciljeve za poboljšanje u svakom području
- odgovornosti za provođenje aktivnosti
- dogovorene vremenske rokove
- praćenje provedbe planiranih aktivnosti i pregledavanje plana.

Vanjsko vrednovanje

Nakon procesa samovrednovanja dolazi se do postupka vanjskog vrednovanja ustanova za obrazovanje odraslih koji provodi Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih na temelju članka 25. Zakona o obrazovanju odraslih, Pravilnika o načinu vanjskog vrednovanja ustanova za obrazovanje odraslih i skupova ishoda učenja te načinu rada i imenovanja povjerenstva za prigovore na izvješće o vanjskom vrednovanju, Protokola, Etičkog kodeksa, u skladu sa standardima kvalitete utvrđenima u Smjernicama

te sukladno dobroj europskoj praksi i politikama u osiguravanju kvalitete u području obrazovanja odraslih.

Svrha je postupka vanjskog vrednovanja rada ustanova provjeriti u kojoj mjeri ustanove za obrazovanje odraslih ispunjavaju utvrđene standarde kvalitete. Ovim se pristupom štiti kvaliteta obrazovanja odraslih, ustanova za obrazovanje odraslih i programa za obrazovanje odraslih te osigurava ispunjenost standarda kvalitete. Ujedno, tim se postupkom potiče daljnji razvoj kvalitete ustanova u svim segmentima njihova rada (obrazovni programi, učenje i poučavanje, resursi, briga o polaznicima, suradnja i dr.), ali i aktivno preuzimanje odgovornosti samih ustanova za osiguravanje kvalitete i ostvarivanje strateških ciljeva ustanove. Time se doprinosi unaprjeđivanju kvalitete pojedinačnih ustanova, a posljedično i sustava obrazovanja odraslih u cjelini.

Postupak vanjskog vrednovanja ustanova sastoji se od aktivnosti koje se provode prije posjeta ustanovi, tijekom posjeta ustanovi i nakon posjeta ustanovi.

Agencija donosi Izvješće o vanjskom vrednovanju ustanove i Rješenje o ocjeni razine kvalitete ustanove.

Ustanove za obrazovanje odraslih podliježu vanjskom vrednovanju ustanova koje provodi Agencija svakih pet do sedam godina na temelju Godišnjeg plana provedbe vanjskog vrednovanja ustanova ili na zahtjev ustanove.

Ocjene:

- vrlo visoka razina kvalitete
- visoka razina kvalitete
- zadovoljavajuća razina kvalitete
- nezadovoljavajuća razina kvalitete.

Naposljetku, uvođenje sustava osiguravanja kvalitete jedan je od preduvjeta za uspostavu programa vrednovanja skupova ishoda učenja. To je formalni program u obrazovanju odraslih prema kojem se vrednuju skupovi ishoda učenja neformalno i informalno stečenih znanja i vještina, a čiji se završetak potvrđuje javnom ispravom.

Programe vrednovanja prethodnog učenja donosi ustanova koja ima:

- rješenje Agencije o vrlo visokoj ili visokoj razini kvalitete rada ustanove nakon provedenog postupka vanjskog vrednovanja
- rješenje o izvođenju programa obrazovanja koji obuhvaća sve skupove ishoda učenja koje želi vrednovati i koji je ustanova provela s najmanje dvije obrazovne skupine.

Slijedom navedenog, a u svrhu planiranja i održivosti razvoja ustanova možemo zaključiti da kvaliteta, u pogledu održivog razvoja, ima utjecaj na sljedeće dimenzije:

- Društvena dimenzija: Kvalitetno obrazovanje doprinosi smanjenju nezaposlenosti, nejednakosti i socijalnoj inkluziji.

- Gospodarska dimenzija: Povećava konkurentnost radne snage i potiče inovacije.
- Ekološka dimenzija: Obrazovanje odraslih uključuje programe o održivoj potrošnji, obnovljivim izvorima energije i ekologiji.
- Digitalizacija sustava: Alati koji prate kvalitetu i ishode programa (praćenje uspjeha polaznika i zadovoljstva), praćenje alumna.
- Online obrazovanje: Primjena platformi poput Moodle-a.
- Inovacija: Primjena umjetne inteligencije u provedbi programa.
- Jačanje suradnje: Među ustanovama, poslodavcima i lokalnim vlastima, EU.
- Kontinuirana edukacija: Edukacija trenera i predavača.

Izrada programa vrednovanja

Ivana Krešić Klaucke

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih, Zagreb, Hrvatska

ivana.kresic.klaucke@gmail.com

Ideja o vrednovanju prethodnog učenja, odnosno formaliziranju znanja i vještina stečenih izvan formalnog obrazovanja, prisutna je u hrvatskom obrazovnom prostoru od 2013. godine i objave Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru u čijim se općim ciljevima, između ostalog, najavljuje i "izgradnja sustava priznavanja i vrednovanja neformalnog i informalnog učenja" (Hrvatski sabor, 2013). Međutim, prve stvarne pretpostavke za njegovo uvođenje ostvarene su gotovo desetljeće nakon i to stupanjem na snagu Zakona o obrazovanju odraslih početkom 2022. godine kojim se sustav obrazovanja odraslih u potpunosti usklađuje sa Zakonom o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru.

Zakonom o obrazovanju odraslih vrednovanje prethodnog učenja uvedeno je kao sastavni dio obrazovnih mogućnosti za odrasle, a postupak vrednovanja definiran je kao program vrednovanja. Pri tom je program vrednovanja formalni program obrazovanja odraslih prema kojem se vrednuju skupovi ishoda učenja neformalno i informalno stečenih znanja i vještina, a njihov se završetak potvrđuje javnom ispravom. (Hrvatski sabor, 2021). Istim Zakonom također je definirano da se vrednovanje prethodnog učenja obavlja u odnosu na skupove ishoda učenja, odnosno kompetencije standardizirane Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom. Standardizacija kvalifikacija i utemeljenost na skupovima ishoda učenja otvorile su velike mogućnosti u obrazovanju odraslih, posebice uvođenje mikrokvalifikacija (micro-credentials) koje su ponajviše utjecale na otvaranje mogućnosti vrednovanja prethodnog učenja. Programi vrednovanja na taj su način postali jednakovrijedni programima obrazovanja te njihova izrada i stručno vrednovanje podrazumijeva istovjetnu proceduru kakva se propisuje programima obrazovanja. U hrvatskom sustavu obrazovanja odraslih programe obrazovanja donose ustanove, dok državna Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih stručno vrednuje program, a nadležno ministarstvo daje konačna rješenja za izvođenje programa. U svrhu osiguranja kvalitete programa vrednovanja i njihovog provođenja, ustanovama koje provode programe vrednovanja Zakonom je propisan i dodatni uvjet - samo ustanove koje su u vanjskom vrednovanju ocijenjene vrlo visokom i visokom ocjenom kvalitete mogu izrađivati i provoditi programe vrednovanja (Hrvatski sabor, 2021).

Na zakonom zadanim temeljima, a s obzirom na različite mogućnosti i potrebe sustava u Republici Hrvatskoj, uzimajući u obzir potrebe identificiranih ciljanih skupina, potrebe tržišta rada i analize vještina koje se mogu vrednovati, razvoj sustava vrednovanja u Republici Hrvatskoj dalje je razrađivan kroz podzakonske i stručne akte, odnosno pravilnik i metodologiju koji su bili usmjereni prema razvoju sveobuhvatnog sustava koji

bi u sebe uključivao vrednovanje u svrhe nastavka obrazovanja, ali i pristupa tržištu rada. Novi Pravilnik o načinu prijave i provođenju vrednovanja prethodnog učenja tako je omogućio pristup vrednovanju hrvatskim državljanima, državljanima europskog gospodarskog prostora, državljanima trećih zemalja koji su na stalnom ili privremenom boravku u svrhu rada u Republici Hrvatskoj, kao i tražiteljima međunarodne i privremene zaštite u Republici Hrvatskoj. Pritom je vrednovanje, uz zadovoljenje zakonom propisanih uvjeta, moguće provoditi kako na hrvatskom tako i na drugim europskim i svjetskim jezicima (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih, 2024). Pravilnikom (2024) je, također, omogućeno vrednovanje mikrokvalifikacija, tj. skupova ishoda učenja, djelomičnih kvalifikacija, ali i cjelovitih kvalifikacija koje su jednakovrijedne onima stečenim tijekom formalnog obrazovanja. Za vrednovanje skupova ishoda učenja potrebno je dokazati sve ishode učenja propisane programom. Međutim, kako bi se osigurala visoka razina fleksibilnosti, kandidatima koji u postupku vrednovanja dokažu poznavanje dijela skupova ishoda učenja omogućuje se nastavak obrazovanja u dijelu koji nisu uspjeli dokazati. Takvim pristupom kandidatima se omogućuje skraćeno vrijeme obrazovanja kao i usmjerenost na sadržaje koji su od primarnog interesa za polaznike. Usvojenost dijela skupova ishoda učenja dokazuje se potvrdom čija valjanost nije vremenski ograničena, a može se koristiti u ponovljenom postupku vrednovanja ili za uključivanje u programe obrazovanja, odnosno nastavak obrazovanja u dijelu koji je polazniku potreban. Uvjeti za pristup programima vrednovanja za stjecanje mikrokvalifikacija i djelomičnih kvalifikacija propisuju se programom, dok su uvjeti za pristup programima za stjecanje cjelovitih kvalifikacija nešto složeniji. S obzirom da se programom vrednovanja stječe javna isprava jednakovrijedna onoj stečenoj formalnim obrazovanjem, kao i usmjerenost hrvatskog sustava vrednovanja na vrednovanje stručnih i tehničkih kompetencija, Pravilnik (2024) propisuje da je za pristup vrednovanju znanja u svrhu stjecanja cjelovite kvalifikacije potrebno posjedovanje prethodno stečene cjelovite kvalifikacije u formalnom obrazovanju iz istog sektora. Na taj način se osigurava posjedovanje općih i teorijskih znanja koji se teško stječu izvan sustav formalnog obrazovanja. Osim navedenog, Pravilnik (2024) je propisao postupak prijave i inicijalne procjene pristupnika; dokumentaciju kojom se dokazuju ranije stečena iskustva te način provođenja vrednovanja pred stručnim povjerenstvom i njihov sastav. Postupak vrednovanja provodi se u skladu s programom vrednovanja, a o provedenom postupku vrednovanja povjerenstvo vodi zapisnik koji je dio obvezne andragoške dokumentacije. Pravilnikom (2024) je omogućeno da se postupak vrednovanja stečenih znanja i vještina može provoditi u učionici, u praktikumu, u simuliranim uvjetima, na radnom mjestu pristupnika i/ili u prostorima drugog gospodarskog subjekta s kojima ustanova ima sklopljen ugovor o suradnji na provođenju programa vrednovanja.

Ostali elementi i detalji postupka vrednovanja, osobito metode vrednovanja propisane su Metodologijom za izradu programa vrednovanja prethodnog učenja za stjecanje

mikrokvalifikacija, djelomičnih kvalifikacija i cjelovitih kvalifikacija koju je izradila Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (2024).

Sažetost i općenitost odredbi sadržanih u Pravilniku (2024) posebno je pozdravljena od stručne javnosti kao korak ka smanjenju normiranosti i otvaranju prema fleksibilnosti sustava, osobito u slučajevima promjena potreba na tržištu rada na koje zakoni i pravilnici, zbog dugotrajne i složene procedure donošenja, teže i sporije mogu odgovoriti. Također, europska stručna javnost posebno je pozitivno reagirala na ovako obuhvatan sustav koji je jedan od rijetkih u Europi koji jedinstvenim postupkom vrednovanja nudi mogućnost stjecanja kvalifikacija za pristup tržištu rada i omogućava nastavak formalnog obrazovanja. Takva otvorenost, međutim, zahtijeva veliko povjerenje u sustav, odnosno osiguranje kvalitete provedbe koja se tek treba vidjeti – jednom kad sustav vrednovanja zaživi.

Vaučeri kao model održivosti obrazovanja odraslih

Irena Bačelić

Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Zagreb, Hrvatska

vaucer@mrosp.hr

Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike kontinuirano radi na povezivanju potrebama tržišta rada s obrazovanjem obrazovanja. U nadolazećem razdoblju potrebno je izgrađivati vještine koje će omogućiti suočavanje s brzim tehnološkim, društvenim i ekonomskim promjenama koje dolaze.

Jedan od ključnih mehanizama za usklađivanje ponude i potražnje na tržištu rada odnosno sinergiju tržišta rada i obrazovnog sustava jest Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO) u okviru kojeg se na temelju standarda zanimanja i standarda kvalifikacija izrađuju obrazovni programi koji svojim ishodima stvaraju vještine potrebne za tržište rada. Upravo se standardom zanimanja i ispitivanjem tržišta rada (poslodavaca i zaposlenika) definiraju ključni poslovi i vještine potrebne za obavljanje određenog zanimanja. Stopa obrazovanja odraslih u Hrvatskoj među najnižima je u Europskoj uniji. Stopa sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom obrazovanju u 2022. godini iznosila je 27,3%, dok je stopa sudjelovanja odraslih u obrazovanju u istoj godini za Europsku uniju iznosila 46,6%. Dugoročno je definiran cilj da do 2030. godine 55% odrasle populacije sudjeluje u cjeloživotnom obrazovanju. Taj je cilj definiran u Akcijskom planu europskog stupa socijalnih prava.

S ciljem većeg sudjelovanja nezaposlenih i zaposlenih osoba u cjeloživotnom obrazovanju te s naglaskom na stjecanje vještina povezanih sa zelenom i digitalnom tranzicijom, u okviru Nacionalnog plana otpornosti i oporavka, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike uspostavlja sustav vaučera kako bi se osigurala kvalitetna radna snaga za poslodavce. Za provedbu sustava vaučera u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti osigurano je 60 milijuna eura (do sada je isplaćeno 14,5 milijuna eura) te je planirano uključivanje 40 000 osoba do lipnja 2026. godine.

Od svibnja 2023. godine sustav vaučera proširio se i na stjecanje ostalih vještina potrebnih na tržištu rada, što se financira putem ESF+ programa do 2029. godine u iznosu od 100 milijuna eura (do sada je isplaćeno 4 milijuna eura).

Sustav vaučera omogućava većem broju građana, nezaposlenim ili zaposlenim, unaprjeđenje postojećih kompetencija ili stjecanje novih.

Sustav vaučera građanima omogućava:

- stjecanje potrebnih vještina na brz i učinkovit način
- stjecanje vještina prema individualnim potrebama
- samostalan izbor programa i obrazovne institucije
- osiguranu tehničku podršku pri izboru obrazovnih programa koju pružaju savjetnici i Centri za informiranje i savjetovanje u karijeri Hrvatskog zavoda

za zapošljavanje te modul za samoprocjenu vještina dostupan na stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

- dodjelu vaučera putem aplikacije uz minimalnu administraciju.

Sustav vaučera u provedbi je od 1. travnja 2022. godine te se pokazao izuzetno uspješnim. Trenutno 209 obrazovnih ustanova nudi preko 1.660 obrazovnih programa za stjecanje zelenih i digitalnih vještina. Riječ je oko 300 različitih obrazovnih programa: 103 za stjecanje digitalnih vještina, 60 za stjecanje zelenih vještina te 122 za stjecanje općih vještina.

Zaprimljeno je više od 26.000 zahtjeva za vaučere; 24.995 zahtjeva je odobreno, od čega 17.947 za stjecanje digitalnih vještina, 3.897 za stjecanje zelenih vještina te 3.897 za stjecanje ostalih vještina. Većina korisnika zaposlene su osobe (88% korisnika), i to u dobnoj skupini između 25 i 35 godina.

Vještine su temelj uspješnog i dinamičnog društva. Sustav vaučera za obrazovanje zaposlenih i nezaposlenih osoba uveden je kao mehanizam za poticanje sudjelovanja zaposlenih i nezaposlenih osoba u cjeloživotnom obrazovanju s naglaskom na stjecanje vještina vezanih uz zelenu i digitalnu tranziciju ta kako bi se poslodavcima osigurala kvalitetna radna snaga. Digitalna i zelena transformacija rezultira otvaranjem novih radnih mjesta, ali bi mogla uzrokovati i brojne poremećaje s obzirom na to da će određeni broj radnika morati promijeniti karijeru. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike nastaviti će raditi na daljnjem razvoju cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja, promociji i razvoju neformalnih programa obrazovanja te individualnom računu za učenje (ILA) kako bi se dostigao planirani cilj da do 2030. godine 55% odrasle populacije sudjeluje cjeloživotnom obrazovanju.

Izazovi i mogućnosti financiranja obrazovanja odraslih

Mirela Glavota

Centar za poreze, računovodstvo i reviziju, Zagreb, Hrvatska

mirela@tim-dobit.com

Financiranje obrazovanja odraslih predstavlja jedno od ključnih pitanja za unaprijeđenje društva i ekonomije. Iako obrazovanje odraslih donosi višestruke koristi, uključujući povećanje zapošljivosti, smanjenje socijalnih nejednakosti i podizanje opće kompetentnosti radne snage, suočava se s brojnim izazovima, osobito u kontekstu financiranja. Ovaj tekst analizira glavne izazove i mogućnosti financiranja obrazovanja odraslih, s naglaskom na pravne i ekonomske aspekte koji utječu na rad ustanova koje se bave obrazovanjem odraslih.

Pravna osnova i vrste ustanova

Obrazovne ustanove koje se bave obrazovanjem odraslih prepoznate su kao subjekti općeg javnog interesa. One se razlikuju od udruga jer djeluju prema posebnom Zakonu o ustanovama, dok su udruge regulirane Zakonom o udrugama. Ovisno o svom djelovanju i načinu financiranja, ustanove se mogu postaviti na proračunske, neprofitne i poduzetničke, pri čemu proračunske ustanove dobivaju sredstva iz državnog ili lokalnog proračuna, neprofitne ustanove reinvestiraju više prihoda u ostvarenje svojih ciljeva, dok poduzetničke ustanove posluju s ciljem ostvarivanja dobiti kroz tržišno orijentirano poslovanje, uz fokus na praćenje troškova, prihoda i profitabilnosti kako bi se osigurala održivost i uspješnost njihovog poslovanja.

Proračunske ustanove financirane su iz državnog ili lokalnog proračuna, a njihovo računovodstvo uređeno je Zakonom o proračunu i Pravilnikom o proračunskom računovodstvu. Neprofitne ustanove, s druge strane, reinvestiraju višak prihoda u ostvarivanje svojih osnovnih ciljeva, dok poduzetničke ustanove posluju s ciljem ostvarivanja dobiti i koriste tržišni pristup financijskom upravljanju, fokusirajući se na maksimizaciju profitabilnosti i učinkovito upravljanje resursima, poduzetničke ustanove nastoje osigurati održivost poslovanja praćenjem troškova, povećanjem prihoda i prilagođavanjem tržišnim zahtjevima.

Specifično

Računovodstveni sustavi u ustanovama za obrazovanje odraslih prilagođeni su vrsti ustanove. Proračunsko računovodstvo naglašava planiranje i praćenje rashoda i prihoda, dok je transparentnost ključna za neprofitno računovodstvo koje uključuje specifičnosti obračuna donacija, članarina i projekata. Kod poduzetničkog računovodstva fokus je na

praćenju troškova, prihoda i profitabilnosti, kako bi se osigurala financijska stabilnost, maksimizacija dobiti i učinkovito donošenje poslovnih odluka. Također, financijski izvještaji koriste se kao alat za praćenje poslovne uspješnosti, identificiranje područja za poboljšanje i donošenje strateških odluka koje doprinose dugoročnom rastu i održivosti poslovanja.

Jedan od ključnih izazova nedostatak je jedinstvenog zakonskog okvira za vođenje poslovnih knjiga i financijskih izvještaja. Ovo otežava standardizaciju i transparentnost, osobito kod ustanova koje istovremeno vode različite vrste računovodstva, poput neprofitnog i poduzetničkog. Takva situacija zahtijeva prilagodbu različitim propisima, što povećava administrativno opterećenje i rizik od neusklađenosti s važećim zakonima, a ujedno otežava usporedbu financijskih rezultata i procjenu učinkovitosti poslovanja. Nedostatak jedinstvenog okvira također otežava transparentnost prema donatorima, korisnicima i javnosti, što može smanjiti povjerenje u rad ustanova i otežati njihovo dugoročno financiranje, planiranje i ostvarivanje ciljeva. Nedostatak povjerenja kod donatora, partnera i korisnika može rezultirati smanjenjem priljeva sredstava, manjim potpornim zajednicama te izazovima u osiguravanju stabilnosti poslovanja.

Izazovi financiranja obrazovanja odraslih

Glavni izazov u financiranju obrazovanja odraslih ograničeni su proračunski resursi i nedostatak stabilnih izvora financiranja. Većina programa oslanja se na povremene izvore, poput projekata i donacija, što otežava dugoročno planiranje. Osim toga, postoji potreba za većim uključivanjem poslodavaca u financiranje cjeloživotnog obrazovanja, budući da oni direktno profitiraju od kompetentne radne snage.

Mogućnosti i potencijali

Unatoč izazovima, postoje značajne mogućnosti za poboljšanje financiranja obrazovanja odraslih. EU fondovi nude velike mogućnosti za sufinanciranje obrazovnih programa kroz projekte i partnerstva. Dobar primjer implementacija je modela dvostrukog obrazovanja koji kombinira teorijsku nastavu s praktičnim radom. Također, povećanje ulaganja poslodavaca u cjeloživotno obrazovanje može biti značajno za unaprijeđenje kompetencija radne snage, povećanje produktivnosti i jačanje konkurentnosti poduzeća na tržištu. Ovo ulaganje doprinosi razvoju inovacija, prilagodljivosti zaposlenika tehnološkim promjenama i stvaranju održivog ekonomskog razvoja

Primjeri dobre prakse iz drugih zemalja pokazuju kako se kombinacijom javnih i privatnih sredstava mogu uspostaviti stabilni modeli financiranja. Hrvatska, primjerice, ima priliku da s pomoću EU fondova i poticaja stvori održiv sustav koji će unaprijediti edukaciju odraslih i omogućiti veće uključivanje građana u procese cjeloživotnog učenja čime bi se povećala njihova zapošljivost, smanjile socijalne nejednakosti i unaprijedila ukupna konkurentnost.

Zaključak

Obrazovanje odraslih ključan je temelj za razvoj modernog društva i gospodarstva, no održivo financiranje i dalje predstavlja izazov. Bolje planiranje proračunskih sredstava, učinkovito korištenje EU fondova te veće uključivanje poslodavaca može značajno doprinijeti prevladavanju tih izazova. Transparentnost, odgovornost i prilagodljivost obrazovnih ustanova presudni su za unaprjeđenje ovog sektora i osiguranje njegove dugoročne održivosti.

Pismenost kao ključna kompetencija u obrazovanju odraslih

Snježana Zbukvić Ožbolt

Pučko otvoreno učilište, Zagreb, Hrvatska

snjezana.ozbolt@gmail.com

Pojam pismenosti višeznačan je i mijenjao se tijekom povijesti u skladu s razvojem društva. Danas, u 21. stoljeću, pismenost, osim tradicionalne sposobnosti čitanja i pisanja, podrazumijeva i druge vještine koje su potrebne u digitalnom i globaliziranom društvu, a koje predstavljaju uvjet za opstanak i kvalitetniju egzistenciju. Funkcionalna pismenost u prošlom je stoljeću definirana kao najmanja razina pismenosti koja je potrebna da se učinkovito sudjeluje u društvu, dok danas možemo izdvojiti mnogo različitih vrsta pismenosti.

Europski parlament i Vijeće Europske unije (2006), izdvajaju ključne kompetencije svake osobe, a to su: komuniciranje na materinskom i stranom jeziku, matematička kompetencija s osnovama znanosti i tehnologije, digitalna kompetencija (korištenje tehnologije i interneta), učiti kako učiti, društvene kompetencije i kompetencije građanstva, osjećaj za inicijativu i poduzetništvo te kulturna osviještenost i izražavanje. Ovim vrstama pismenosti možemo dodati i informacijsku pismenost (sposobnost kritičkog pristupa informacijama), medijsku pismenost (analiza i interpretacija medijskih sadržaja), financijsku pismenost (razumijevanje financijskih pojmova i alata), zdravstvenu pismenost, pravnu pismenost te kulturnu i građansku pismenost (razumijevanje kulturnih, društvenih i političkih pitanja). Suvremena pismenost preduvjet je za uspješno cjeloživotno učenje. U današnjem svijetu, u kojem se znanje stalno mijenja i proširuje, osobe koje su pismene u svim navedenim aspektima imaju prednost u učenju novih vještina i prilagodbi na nove okolnosti. Obrazovanje odraslih ima ključnu ulogu u razvoju suvremene pismenosti jer pruža priliku odraslima nadoknaditi jaz u vještinama, razvijati nove kompetencije i unaprijediti znanje. Važno je izdvojiti izazove u promicanju suvremene pismenosti među odraslima. Prvi izazov svakako je digitalni jaz. Unatoč tome što tehnologija postaje sve pristupačnija, još uvijek postoji značajna razlika u pristupu tehnologiji i digitalnim vještinama, osobito među starijim odraslim osobama ili osobama s nižim obrazovanjem. Nadalje, ostale prepreke u učenju mogu biti: manjak motivacije, nedostatak vremena, strah od tehnologije i nisko povjerenje u vlastite sposobnosti. Ovi se izazovi mogu nadići stvaranjem kvalitetnih, pristupačnih i lako dostupnih materijala za polaznike svake životne dobi. Razvoj suvremenih oblika pismenosti ključan je za razvoj društva i za uspješno snalaženje u današnjem društvu koje je u stalnom tehnološkom, društvenom i ekonomskom razvoju. Učenje novih vještina nije nešto što se događa samo u mlađim godinama i tijekom obaveznog obrazovanja, već je proces koji traje cijeli život.

Suvremena pismenost kao preduvjet za napredak može se očitovati na nekoliko razina. Prva je razina ekonomski razvoj. Pismeni pojedinci imaju veće šanse za zapošljavanjem te bolja obrazovna postignuća obično idu u korak s boljim plaćama i većim mogućnostima na tržištu rada. Pismenost i obrazovanje omogućuju građanima razvijanje vještina koje su potrebne u naprednim industrijama, istraživanju i razvoju, a time i u stvaranju novih tehnologija i inovacija, što je posebno važno u digitalnoj ekonomiji u kojoj su računalne vještine i sposobnost razumijevanja novih tehnologija ključne za konkurentnost. Što se tiče poduzetništva i samostalnosti, pismeni ljudi imaju veće šanse za razvoj vlastitih poslovnih ideja jer razumiju tržište, financije i komunikacijske strategije. Samostalni poduzetnici često koriste digitalne alate i online platforme, koje zahtijevaju visoku razinu digitalne pismenosti, kako bi proširili svoj doseg i unaprijedili poslovanje.

Druga je razina društvena jednakost i kohezija. Države i društva koja ulažu u obrazovanje i promociju pismenosti smanjuju jaz između različitih društvenih skupina. Suvremena pismenost omogućuje građanima međusobno povezivanje, pristupanje obrazovnim i kulturnim sadržajima te sudjelovanje u društvenim aktivnostima. Time se smanjuje socijalna isključenost i promovira socijalna integracija i tolerancija, osobito u marginaliziranim skupinama poput starijih osoba, osoba s invaliditetom ili osoba iz socijalno i ekonomski ugroženih zajednica. Također, pismeni ljudi imaju pristup informacijama koje im omogućuju bolje donošenje odluka u svim životnim područjima. Visoka razina medijske i informacijske pismenosti građanima omogućuje bolje razumijevanje društvenih pitanja i aktivno sudjelovanje u političkom životu.

Treća je razina politička aktivnost. Pismenost je ključna za jačanje političke stabilnosti i demokracije. Pismeni građani bolje razumiju političke procese te imaju sposobnost procijeniti kvalitetu i istinitost informacija koje dolaze iz različitih izvora. Informacijska i medijska pismenost razvijaju kritičko mišljenje i analitičke vještine koje mogu biti presudne u izborima i političkim odlukama. Nadalje, razvojem digitalne pismenosti, građani lakše pristupaju informacijama o političkim pitanjima, javnim debatama i aktivnostima, čime se povećava njihov angažman i sudjelovanje u političkim procesima. U informatičkom društvu, u kojem dezinformacije mogu vrlo brzo postati „viralne“, pismenost je ključna za prosuđivanje informacija.

Razvojem suvremene pismenosti društva postaju otpornija, inkluzivnija i spremnija za suočavanje s izazovima predstojećega doba. Cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih ključni su kako bi potrebne vještine za uspješno sudjelovanje u modernom društvu bile dostupne svima. Za uspješno cjeloživotno učenje potrebno je ulagati u obrazovne programe koji ne samo da pružaju tehničke vještine, već i razvijaju kritičko razmišljanje, kreativnost i sposobnost prilagodbe na buduće zahtjeve tržišta. Time ne samo da se povećava pismenost, nego se doprinosi razvoju socijalnih, kulturnih i ekonomskih kompetencija koje oblikuju aktivnog građanina u modernom društvu.

10. Međunarodna znanstveno-stručna konferencija o obrazovanju odraslih
PERSPEKTIVE RAZVOJA OBRAZOVANJA ODRASLIH U SLJEDEĆEM
DESETLJEĆU

10th International Scientific-Professional Conference on Adult Education
PERSPECTIVES FOR THE DEVELOPMENT OF ADULT EDUCATION IN THE
UPCOMING DECADE

Organizatori:

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i Hrvatsko andragoško društvo.

Suorganizatori: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci i Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.

Datum održavanja: 5. – 6. prosinca 2024.

Mjesto održavanja: Zagreb, Hrvatska

Programski odbor:

- izv. prof. dr. sc. Siniša Kušić, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Hrvatska (predsjednik)
- izv. prof. dr. sc. Goran Lapat, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Hrvatska (supredsjedatelj)
- doc. dr. sc. Tihomir Žiljak, Hrvatsko andragoško društvo, Hrvatska (supredsjedatelj)
- prof. dr. sc. Miomir Despotović, Sveučilište u Beogradu, Filozofski fakultet, Srbija
- izv. prof. dr. sc. Helga Dorner, Eötvös Loránd University in Budapest, Institute of Research on Adult Education and Knowledge Management, Mađarska
- doc. dr. sc. Lenka Kamanová, Mendel University in Brno, Institute of Lifelong Learning, Češka
- izv. prof. dr. sc. Morana Koludrović, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Hrvatska
- dr. sc. Ivana Krešić Klaucke, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Hrvatska
- prof. dr. sc. Mirjana Mavrak, Sveučilište u Sarajevu, Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina
- Kateřina Pevná, Mendel University in Brno, Department of Senior Education, Češka
- prof. dr. sc. Katarina Popović, Sveučilište u Beogradu, Filozofski fakultet, Srbija
- izv. prof. dr. sc. Marko Radovan, Sveučilište u Ljubljani, Filozofski fakultet, Slovenija
- izv. prof. dr. sc. Višnja Rajić, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Hrvatska
- doc. dr. sc. Emese Schiller, Eötvös Loránd University in Budapest, Institute of Research on Adult Education and Knowledge Management, Mađarska
- prof. dr. sc. Snježana Šušnjara, Sveučilište u Sarajevu, Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina
- prof. dr. sc. Sofija Vrcelj, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Hrvatska
- prof. dr. sc. Anita Zovko, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Hrvatska

Organizacijski odbor:

- Morana Koludrović, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Hrvatska
- Ivana Krešić Klaucke, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Hrvatska
- Siniša Kušić, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Hrvatska
- Goran Lapat, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Hrvatska
- Dražan Maksimović, Hrvatsko andragoško društvo, Hrvatska
- Višnja Rajić, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Hrvatska
- Tihomir Žiljak, Hrvatsko andragoško društvo, Hrvatska

